

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Language, Literature, Culture, History, Art and Education Research

|| Sayı/Issue 16 (Haziran/June 2024), s. 643-670.
|| Geliş Tarihi-Received: 21.04.2024
|| Kabul Tarihi-Accepted: 21.05.2024
|| Araştırma Makalesi-Research Article
|| ISSN: 2687-5675
|| DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1471616

Altınözü (Hatay) İlçesi Köylerinin Toponomi Coğrafyası

Toponymy Geography of the Villages of Altınözü (Hatay) District

Eylül KARAGEL*

Öz

Altınözü ilçesi köyleri, köy adlarını çeşitli özellikleri açısından inceleyen bir alt bilim kolu olarak adlandırılan “komonim” çerçevesinde incelemeye tabi tutulmuştur. Toponomi biliminin içerisinde sınıflandırılan farklı alt kollardan birisi olarak komonim, köy adlarını köken (etimoloji), anlam, adlandırma usulleri/gelenekleri, adlarda yapılan değişikliklerin tespiti gibi amaçlarla inceler. Bu kapsamda çalışma sahasında bulunan 45 köy yerleşmesi incelenmiştir. İlçe merkezinde bulunan 3 şehrsel karakterli yerleşme ile birlikte çalışma alanında toplam 48 yerleşme vardır. Çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Literatür incelemesi sonucunda elde edilen analizler saha çalışmaları ile desteklenmiştir. Güncel köy adlarının geçmişe doğru almış oldukları eski adlar öncelikle tespit edilmiştir. Köylerin eski adlarını tespit edebilmek için tarihi kaynaklar, İçişleri Bakanlığı tarafından yayınlanmış eserler, DİE ve TÜİK’e ait nüfus istatistikleri kullanılmıştır. Eski adların köken ve anlamları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Köy adlarında 1940 yılından günümüze kadar yapılan değişiklikler tespit edilmiştir. En fazla değişikliğin 1940 ile 1960 yıllarında olduğu saptanmıştır. Tüm Türkiye’de, Türkçe olmadığı tespit edilen köy adlarında gerçekleştirilen değişiklikler çalışma sahasında da uygulanmıştır. Buna göre Altınözü ilçesinin Hatay ilinde köy adlarında en fazla değişikliğin yapıldığı ilçe olduğu görülmüştür. Köy adlarının coğrafi özelliklere göre sınıflaması yapılmıştır. Bu sınıflamaya göre beşerî çevre özelliklerinden kaynağını alan köy adlarının daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, Hatay, Altınözü, Kuseyr Platosu, toponomi, komonim.

Abstract

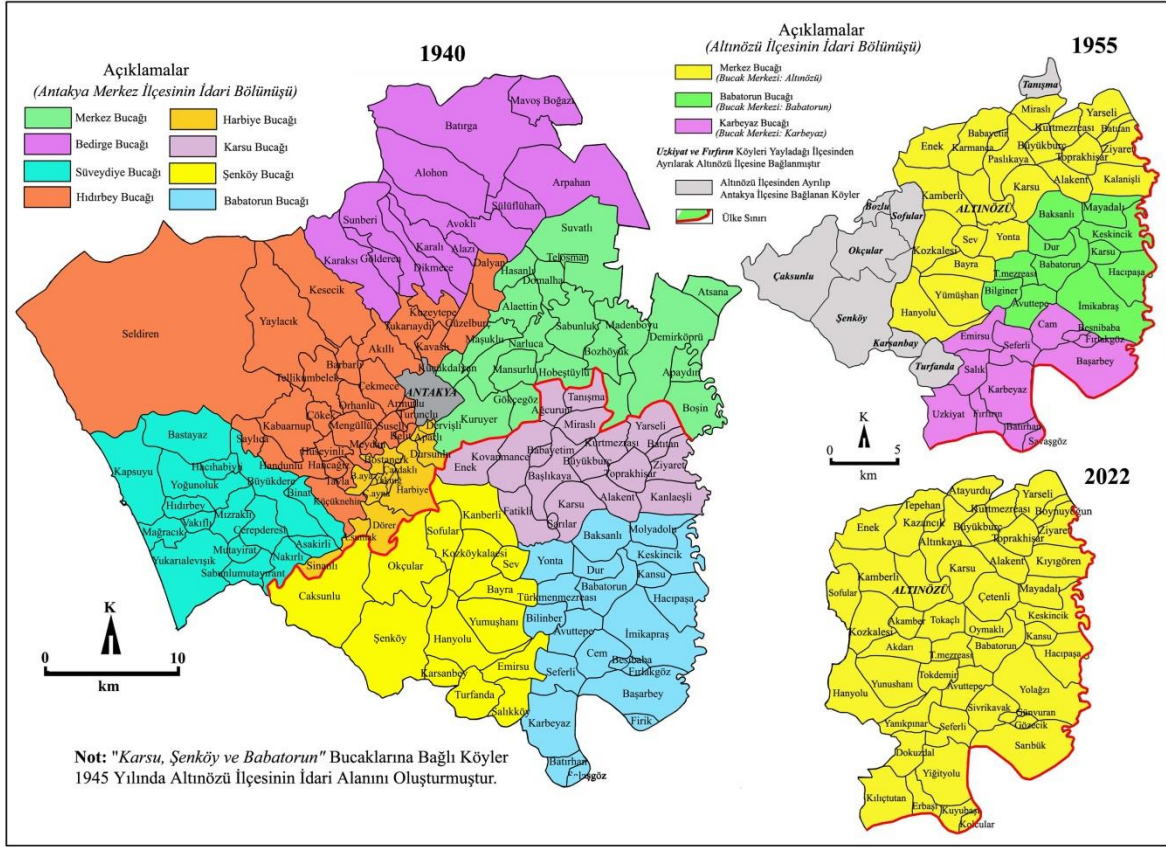
The villages of Altınözü district were examined within the framework of “komonim”, which is called a sub-branch of science that examines village names in terms of various features. As one of the different sub-branches classified within the science of toponomy, komonim examines village names for purposes such as origin (etymology), meaning, naming procedures / traditions, and detection of changes in names. In this context, 45 village settlements in the study area were analysed. Together with 3 urban settlements in the district centre, there are 48 settlements in total in the study area. Qualitative and quantitative research methods were used together in the study. The analyses obtained as a result of the literature review were supported by field studies. The old names that the current village names have taken towards the past were first determined. In order to determine the old names of the villages, historical sources, works published by the Ministry of Interior, population statistics of State Institute of Statistics and Turkish Statistical Institute were used. The origins and meanings of the old names were tried to be revealed. Changes in village names from 1940 to the present day were identified. It was determined that the highest number of changes

* Doç. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, e-posta: eylulkaragel@mku.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4754-477X.

Altınözü ilçesine bağlı köylerin büyük çoğunluğu Kuseyr platosu üzerinde yer almaktadır. Platonun yükseltisi Suriye sınırından itibaren kuzeye doğru gidildikçe tedrici bir şekilde azalma eğilimi göstermektedir. Güney kesimlerde yükselti 650-700 m'lere ulaşırken bu durum platonun kuzey kesimlerinde 400-500 m yükseltilerine kadar düşmektedir. Plato yüzeyinde Yayladağı ilçesi ile sınırı oluşturan Kanihatip Tepesi 755 m ile güneybatı kesimindeki en yüksek sahaya karşılık gelmektedir. Suriye ile doğu sınırimızı oluşturan Asi Nehri ve nehrin oluşturduğu alüvyal dolgu sahasında yükselti 100 m seviyelerine kadar düşmektedir. Asi Nehri çevresindeki vadi yatağı düzlükleri ve bu kesimlerde kurulmuş olan yerleşmeler platonun yamaçları ve üzerindeki yerleşmelere göre farklı arazi kullanımlarıyla ilçenin bitkisel üretiminde çok önemli roller üstlenmektedir. Asi nehri bu yörenin en önemli su potansiyelini oluşturur. Platoyu yaran akarsulardan Beyazçay Deresi ve yan kolları Asi Nehri'ne karışarak bu sahanın hidrografik yapısını etkilemektedir. Kuseyr platosu karstlaşmanın etkisiyle su probleminin ciddi ölçüde yaşandığı arazi yapısına sahiptir. Doğal sınırı oluşturan Asi Nehri'nden itibaren batı yönünde yükselti de giderek artış göstermektedir (Şekil 1). İlçe sınırları içerisinde bulunan köy ve kasaba karakterli yerleşmelerden 25'i sırt üzerinde, 14'ü etekte, 5'i ovalık sahada (düzlükte), 1'i ise vadi içerisinde kurulmuştur. Altınözü ilçesinin şehrsel alanını oluşturan ilçe merkezindeki 3 mahalle ise Pazar Deresi'nin oluşturmuş olduğu ortalama 200-300 m seviyelerindeki düze yakın hafif eğimli alanda yayılmış göstermektedir (Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 1984; Harita Genel Komutanlığı, 1/25.000 ve 1/100.000 Ölçekli Topoğrafya Paftaları).

Altınözü ilçesinin en son idari yapısı 6360 sayılı Büyükşehir yasası ile (TBMM, 2012) belirlenmiştir. Bu yasaya göre bucaklara bağlı olan köy idari bütünlüğü ve belde belediyeleri ortadan kaldırılmış ve bütün yerleşmeler mahalle adı altında adlandırılmaya başlanmıştır. Altınözü ilçe sınırlarında ve idari alana dâhil olan köy sayılarında 2023 yılına gelinceye kadar birtakım değişiklikler söz konusu olmuştur. Bucak sınırlarında ve köy sayılarında (51 köyden 44 köye düşmüştür) yaşanan en ciddi değişim 1955 yılında görülmüştür. 1960 yılından 2012 yılına kadar köy sayısında ve idari sınırda bir değişiklik görülmüştür. Yerleşmelerin kuruluş tarihleri oldukça eskiye gitmekle birlikte Altınözü ilçesinin ayrı bir idari birim olarak kurulması 1945 yılıdır. Antakya merkez ilçesi idari sınırından bu yılda ayrılarak "Merkez, Babatorun ve Şenköy" bucaklarına bağlı 51 köy ile ilçe merkezini oluşturan "Fatikli (Fatihli) ve Sarılar (Sûri)" mahallelerinden oluşan yeni bir ilçe idari sınırı "Altınözü" adıyla kurulmuştur (Şekil 2). Altınözü adıyla yeni bir ilçenin teşekkülü için İçişleri Bakanlığı'nın 1 Ağustos 1945 tarihinde yürürlüğe giren 4769 sayılı kanununa göre gerekçeli karar şu şekilde belirtilmiştir;

"Hatay merkez ilçesinin çok olan işini azaltmak, Suriye ile 50 km uzanan sınır münasebetlerini düzenli yürütmek, içine alacağı bölgenin ekonomik ve kültürel bakımdan gelişmesini ve kalkınmasını sağlamak, kaçakçılık olaylarını önlemek amacıyla merkezi Fatikli ile Sarılar arasında bulunan Pazaryeri'nde tesis olunmak üzere Altınözü adıyla bir ilçe kurulması lüzumlu görülmüştür" (Şaşmaz, 2014, s. 200-201).

Şekil 2. Antakya ve Altınözü İlçeleri İdari Sınırları

Toplum kalkınması açısından düzenleyici temel birim olarak ilçenin elverişli birimler olması ve tercih edilmesinin bazı önemli sebepleri bulunmaktadır. İlçeler köye götürülen hizmet kuruluşları ile teknik hizmetlerin pek çoğunun bir arada yer aldığı ve köylere en yakın idari basamağı oluşturmaktadır. Eksik tarafları bir tarafa bırakılacak olursa ilçeler, köy yaşamının gerektirdiği hizmetlerin büyük bir kısmını, gerekli mali kurumları, gönüllü ve kooperatif kuruluşlarını bünyesinde barındıran, halkın gözünde başvurulacak ilk makam durumundaki teşkilatlardır (Geray, 1966, s. 208-209). Hatay ilinin Suriye ile sınır komşuluğu dikkate alındığı zaman Altınözü ilçe merkezi olarak seçilecek yerleşme/yerleşmelerin de güvenlik açısından sorun teşkil etmeyecek bir yerde bulunması önem taşımıştır. Bu nedenle de yeni kurulan ilçe idari alanı düşünüldüğünde ulaşılabilirlik ve merkezilik fonksiyonları göz önünde bulundurularak Fatikli ve Sarılar adında iki köyün birleştirilip ilçe merkezi yapılması söz konusu olmuştur (Şekil 2). 1940 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre nüfusu 1000'in üzerinde olan köyler "Karsu, Hacıpaşa, Yolağzı, Karbeyaz, Yunushanı, Şenköy, Çaksunlu, Fatikli ve Sarılar" dır. "Bir köy veya meskûn sahaları arasında merkez ittihaz edilecek yere azami 500 metre mesafesi bulunan birkaç köyün veya köylerle köy kısımlarının veyahut muhtelif köy kısımlarının birleşerek belediye kurabilmeleri için nüfusları tutarının son nüfus sayımına göre 2.000'den fazla olması lazımdır" (1580 Sayılı Belediye Kanunu, 1930). 2.000 nüfus kriteri 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı belediye kanununda "Nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilir. İl ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur" hükmü ile değişikliğe uğramıştır. Bir yerin ilçe olabilmesi için öncelikle belediye olarak hizmet verecek sahanın 2.000 ve üzerinde bir nüfusa sahip olması gereklidir (Özçağlar, 1996, s. 23; Özçağlar, 2005, s. 6). Fatikli ve Sarılar'ın birbirine çok yakın mesafede bulunması, toplam nüfuslarının 2.000'i aşması, çevredeki köylere göre daha merkezi olan konumu ilçe merkezi olarak seçilmelerinde etkili olmuştur. Ayrıca bu iki yerleşim alanının oluşturmuş olduğu yeni

ilçe merkezi sınırı da zamanla nüfusun artması ve fonksiyonlarında meydana gelen değişimle birlikte genişleme imkânına sahip olmuştur.

1.2. Araştırmanın Problem Durumu, Amacı ve Önemi

Yerleşim yerleri çeşitli faktörlere bağlı olarak orada yaşayan insanlar tarafından çok farklı şekillerde adlandırılırlar. Bu isimlendirme/ad verme usulleri ise insan-mekân arasındaki doğrudan ve dolaylı etkileşime bağlı olarak şekillenir ve zaman içerisinde de farklılıklar gösterir yani değişime uğrar. Gülensoy'un da ifade ettiği gibi (1984, s. 149; 1995, s. IX) yer adlarının iskânın tarihini ortaya çıkarması açısından bir yol gösterici rolünde ve yaşayan belgeler olduğu vurgusu çok önemlidir. Ancak tarih arşivlerinin bir kısmının incelenmesi ve büyük bir kısmının bilim insanlarının faydasına sunulmaması yerleşme tarihi açısından büyük eksiklik olarak anlatılmaktadır. İnsanlar kendilerine yaşam alanı olarak seçtikleri yerlerin adlarını daha önce orada yaşamış olan başka milletlerin verdiği adları ya olduğu gibi kullanarak ya da büyük olasılıkla yeni adlar vermek suretiyle değiştirirler. Bu süreçte geçmişin izlerini korumanın ve kültürel birikimi devam ettirmenin belki de en kolay ve en kalıcı yolu yerleşim yerlerine verilen adlardır. Araştırma sahasında zaman içerisinde köy adlarında birtakım değişiklikler söz konusu olmuştur. Bu değişiklikler kimi zaman yeni gelenlerin eski adları kullanmayıp kendilerine ait yeni adlar vermeleri şeklinde gerçekleşmiş; kimi zaman da devletin yapmış olduğu yer adlarında değişiklik kanunları çerçevesinde sürdürülmüştür. Böylece bir köye ait eski adların yerine yeni adlar kullanılmaya başlanmıştır. Hatta bazı köy adları birden fazla değişikliğe uğramıştır. Köy adlarında bir zarurete bağlı olarak gerçekleştirilen değişikliklere rağmen o yörelerde yaşayan halk sürekli eski adı kullanmanın vermiş olduğu alışkanlıkla yeni köy adını kullanmakta zorluk çektiği için "hangi köydensin" sorularına genellikle köyün eski adıyla cevap vermektedir. Bu durum uzun süredir kullanılan köy adının meskûn mahalde yaşayan insanlar üzerinde yapmış olduğu etkinin açık delilidir. Araştırma sahasındaki köylerde özellikle 1940 ve 1960 yıllarında yoğun olmakla birlikte günümüze kadar ad değişiklikleri yaşanmıştır. Altınözü ilçesi köylerinin adlarında yaşanan değişiklikler ve bu değişiklik dönemlerinin tespit edilerek coğrafi ilkeler çerçevesinde tartışılması araştırmanın *fikri/problem durumu*dur. Bahsi geçen bu problem/ problemler çerçevesinde şekillenen araştırmada nihai amaç; Altınözü ilçesindeki köylerin güncel ve eski adlarını "toponomi coğrafyası" (coğrafi yer adları) bakış açısıyla incelemek ve buna benzer yapılacak çalışmalar için başvuru eseri niteliği oluşturmaktır. Tarihsel süreçte Altınözü ilçesinin idari yapısında da değişiklikler söz konusu olmuştur. Bu idari değişim köy ve ona bağlı yerleşmeleri de etkilemiştir. Bazı mahalleler köy idari statüsü elde ederken bazı köyler de Antakya ve Yayladağı ilçeleri arasında idari değişim yaşamıştır. Araştırmada 1940 yılından günümüze gelinceye kadar Altınözü ilçesinin geçirmiş olduğu idari değişim ve bu süreçte bağlı bulunan köy adlarında meydana gelen değişiklikler tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sahası Hatay iline bağlı 15 ilçeden birisi olarak köy adlarındaki değişimin en fazla görüldüğü yer olması nedeniyle de incelemeye değer bulunmuştur.

1.3. Araştırmanın Kavramsal ve Kuramsal Çerçevesi

Yer adları bilim koluna toponimi adı verilmektedir ve adbilimin (onomastik) bir dalı olarak kabul edilmektedir (Eren, 1965, s. 155; Aksan, 1968, s. 32; Eröz, 1969, s. 5; Eröz, 1984, s. 43; Gülensoy, 1984, s. 149; Karaboran, 1984, s. 97; Orcan, 1984, s. 55; Yediyıldız, 1984, s. 25; İzbrak, 1992, s. 313; Aliğaoğlu & Uzun, 2011, s. 124; Şahin, 2013, s. 49; Arifoğlu, 2020, s. 125; Akbayar, 2001, s. V; Yusufov & Kerimov, 2017, s. 17; Telli, 2018, s. 507). Adbilim (onomastik), toponomi (yeradbilim), oykonim (orunadı/yerleşim yeri adı), köy adı (komonimi) araştırmanın temel kavramsal çerçevesini teşkil etmektedir.

Araştırma sahası Altınöz ilçesine bağlı 45 köy ve 3 ilçe merkezi mahallesini kapsayan bir idari sınırdan oluşmaktadır. Bu idari sınır içerisindeki yerleşmeler (köy, kasaba ve şehrsel karakterli mahalle) adbilimin (onomastik) bir dalı olan toponomi (yeradbilim) bilimi çerçevesinde incelemeye tabi tutulmuştur. Bu temel kavramla ayrılmaz bir bütün teşkil eden pek çok alt dal ortaya çıkmıştır. Çoğu çalışmada alt dallarla ilgili terminoloji farklı şekillerde kullanılmış veyahut yanlış ve eksik yazılmadan kaynaklı hatalar söz konusu olmuştur. Türkiye yer adbiliminde “oykonim” terimi için kullanılan Türkçe karşılıklar olarak yerleşim/yerleşme/yerleşim yeri/yerleşim birimi adı-adları için son dönemlerde “*orunadı*” terimi kullanılmaktadır. Orunadibilim (oykonim) yer adbilimin alt kollarından birini oluşturmaktadır. Köy, çiftlik, mezra gibi kırsal yerleşim birimlerinin adını inceleyen alt dalına ise “*köy adı/komonimi*” (Başkan 1971; Kurgun, 2007, s. 736; Şahin, 2013, s. 52) denilmektedir. Bu terim bütün köy yerleşiminin özel adını kapsamaktadır ve bir oykonim türüdür.

Araştırma, Altınöz ilçesi köy adlarının köken, anlam, ad verme usulleri/eğilimleri ve ad değişikliklerinin (*eski ve yeni adlar, ad değişikliği dönemleri*) coğrafi prensipler çerçevesinde araştırılması üzerine kurgulanmıştır. Altınöz 1945 yılında ilçe statüsüne kavuşmuş olmasına rağmen köy adlarındaki değişim günümüzden 1940 yılına doğru giden süreci içerisine almaktadır. Günümüzdeki Altınöz ilçesi idari sınırı ve bu sınır içerisinde bulunan köy adları “*retrospektif/geriye dönük*” yöntemle incelenmiş ve 1940 yılında Antakya merkez ilçesi sınırları içerisinde henüz idari bir vasıf elde etmemiş Altınöz (ilçesi) köylerinin bulunduğu sınır ile karşılaştırılmıştır (Şekil 2). Günümüzdeki idari sınırla sınırlandırılmış olan araştırma sahasındaki köylerin adları toponomi coğrafyası bakış açısıyla kurgulanmış ve *köy adı/komonimi* olarak yapılan sınıflandırmaya bağlı olarak kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın evreni, 15 ilçeden oluşan Hatay ilidir. Örnekleme ise Altınöz ilçesi idari sahasında yer alan 48 köy, kasaba ve ilçe merkezi mahallelerinin adıdır. Genel çerçevesini tarama modelinin oluşturduğu çalışmada elde edilen nitel ve nicel verilere dayalı yaklaşımların bir arada kullanıldığı karma desenli araştırma yöntem ve tekniklerine yer verilmiştir. Geniş bir idari alanı kapsayan hacimli bir betimsel çalışmada literatür taraması ve analizleri ile bunları desteklemek amacıyla sürdürülen her bir köye ilişkin saha çalışmalarından elde edilen bulgulara dayalı analizler başlıca araştırma ve inceleme yöntemidir. Özellikle köylerin kuruluş yerleri, sosyo ekonomik potansiyelleri, tarihsel yapısı, etno-dinsel özellikleri hakkında elde edilen bilgilerde saha çalışmalarının rolü büyüktür. Yer adları çalışmalarında konunun ele alınması ve incelenmesi sırasında “*haritaların, atlasların, nüfus cetvellerinin, köy istatistiklerinin*” (Alagöz, 1984, s. 11) kullanım imkânları oldukça önemli bir role sahiptir. Çalışmada bahsi geçen materyallerden azami ölçüde faydalanılmıştır. Araştırma sahasının güncel idari sınırı ve bu sınır içerisindeki yerleşme adları temel alınmak suretiyle günümüzden geriye doğru 1940 yılına kadar giden süreçte idari sınırdan yaşanan değişiklikler de dikkate alınarak köy isimlerindeki değişim ortaya çıkarılmıştır. Köy adlarının 1940 yılından daha öncesine ait eski adları tarihi kaynak eserler ile index anatolicus internet sitesinde Türkiye yerleşim birimleri envanteri taranmak suretiyle ortaya çıkarılmıştır. Tarihi kaynak eserlerden en önemlilerini; “Çelik, 2009; Gündüz, 2009; Öztürk, 2004; Çakar, 2006; Kara, 2004; Tutar, 2003; Türkmen, 1937) oluşturmaktadır. Ayrıca araştırma sahasının 1/25.000 (P36d2, P36c1, P36c2, P36d3, P36c4, R36a2 ve R36b1) ve 1/100.000 (O36, O37, P35, P36, P37, R35, R36) ölçekli topoğrafya paftalarında geçen köy adları taranarak aynı ve farklı adda olanlar tespit edilmiştir. Yine İçişleri Bakanlığının 1946 yılında “*Türkiye’de Meskûn Yerler Kılavuzu I-II*” ve 1968 yılında yayınladığı “*Köylerimiz*” adlı eserlerden köy adlarının karşılaştırılmasında

büyük oranda faydalanılmıştır. Araştırma sahasının 2023 yılına ait güncel haritası Arc Map 10.3 çizim programı altlığını oluşturmuştur. Net Cad çizim programında hazırlanmış olan harita altlığı Hatay Büyükşehir Belediyesi'nden temin edilmiştir. Net Cad çizim programında hazırlanmış harita öncelikle Arc Map 10.3 çizim programına aktararak 1940 yılına kadar giden süreçteki değişim haritalanmıştır. Bu haritalar hazırlanırken köy sınırları temel alınmıştır. 1940 yılından 1990 yılına kadar her 5 yılda bir ve 2000 yılında yapılan "Genel Nüfus Sayımı" istatistiklerinden faydalanılarak köy isimleri, sayım dönemi yıllarına ait hazırlanan haritalara aktarılmıştır. Bu sayede ismi değişen ve değişmeyen köyler ile istatistiklerde yanlış yazılmadan kaynaklı köy isimlerinin dağılımları da ortaya çıkarılmıştır. 1940 yılı öncesindeki idari sınır ve köy isimleri Faik Türkmen'in 1937 yılında yayınlanmış eserinden faydalanılarak hazırlanmıştır. Eserde "Kuseyr" olarak ifade edilen ve bugünkü Altınözü ilçesi köylerinin eski adlarıyla birlikte verildiği bir harita yer almaktadır. Bu haritada ve kitapta geçen köy isimleri günümüz köy sınırları ile karşılaştırılmak suretiyle 1937 yılına ait bir idari bölümlenme ortaya çıkarılmıştır (Şekil 3). Türkçe olmayan eski köy isimlerinin köken ve anlam bilgileri "Osmanlıca-Türkçe Sözlük, Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Sözlüğü, Etimoloji Sözlüğü, index anaticus" ile edebiyat ve tarih bölümlerindeki bilim insanlarının bilgi ve görüşleri ve buna ek olarak yörede Arapça bilen bilirkişilerden istifade edilerek oluşturulmuştur. Yeni köy isimlerinin köken ve anlam bilgileri ise "Güncel Türkçe Sözlük, Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü, Tarama Sözlüğü ve Etimoloji Sözlükleri" taranarak tespit edilmiştir. Yerleşmeler ad vermek/adlandırma geleneği ya da usulleri o sahanın iskânına ilişkin tarihi kaynak özelliğindedirler. Bu amaçla yerleşme adlarının pek çok faktöre bağlı kalınarak verilmesi çeşitli sınıflandırmaların oluşmasını da sağlamıştır. Bu sınıflandırmalarda belli başlı faktörlerin öncelikte olduğu anlaşılmaktadır (Karagel, 2022, s. 164). Başkan (1971, s. 241-247), Alagöz (1984, s. 119-120), Aliğaoglu & Uzun (2011, s. 124), Şahin (2013, s. 46-58) gibi araştırmacıların çalışmalarında bu sınıflama örneklerine yer verilmiştir. Bu çalışmalarda kullanılan sınıflamalardan yararlanılarak köy adlarında adlandırma usulleriyle ilgili sınıflandırma yapılırken coğrafi faktörlerle aralarında bağlantı olup olmadığına dikkat edilmiştir.

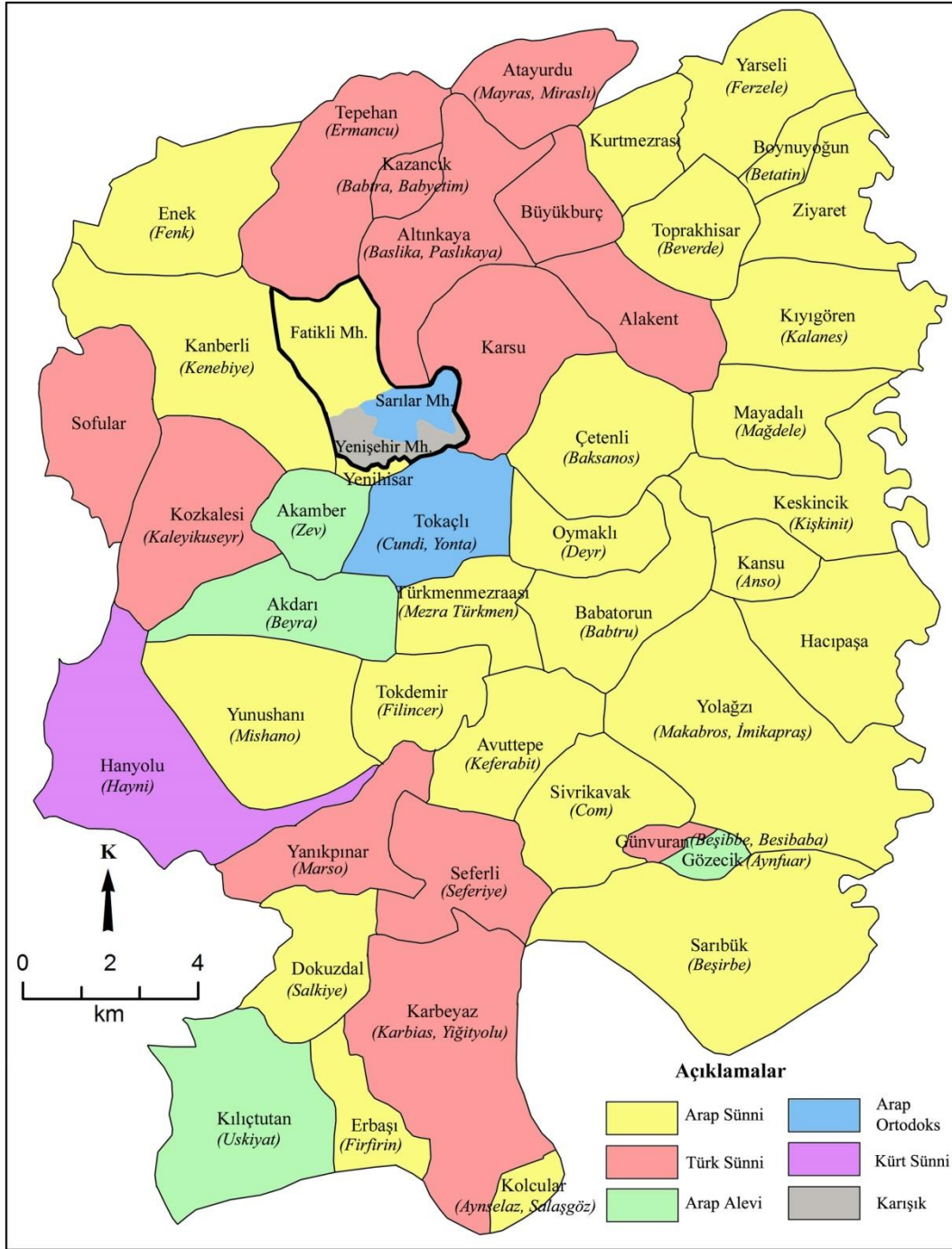
2. Altınözü İlçesinde Köy Adları (Eski ve Yeni Adlar)

Hatay ilinde Kuseyr platosunda yer alan Altınözü ilçesi Müslüman Araplarca haçlı prensliğinden alındıktan sonra bölgeye "Kasr (kale tipi şato)" denilmeye başlanmıştır. Kasr kelimesinin zamanla halk tarafından "Kuseyr" olarak telaffuz edilmesiyle bu isim kullanılır olmuştur. 1516 yılında Osmanlı hâkimiyetine geçtikten sonra Antakya kazasının idari sınırında yer alan araştırma sahasının bulunduğu yörede altın kaynaklarının varlığı sebebiyle "Altınöz" ismi verilmiştir (Üçeçam Karagel-a, 2018, s. 147). Antakya Yavuz Sultan Selim'in Ağustos 1516 yılında yaptığı Mercidabık savaşından sonra Osmanlı topraklarına katılmıştır. I. Dünya savaşının sonuna kadar da Halep merkez sancağına bağlı bir kaza merkezi statüsünde kalmıştır. 16. yüzyılda Antakya kazası sınırları içerisinde "Antakya, Altınözü, Kuseyr, Şuşur, Cebel-i Akra ve Süveyde" nahiyeleri bulunmaktadır. En büyük nahie 88 köy ve 104 mezraa ile Kuseyr'dir (Gündüz, 2009, s. 19, 23; Öztürk, 2004, s. 106). 17. yüzyılda Antakya kazasının nahiyeleri "Kuseyr, Altın-Özü, Cebel-i Akra ve Süveyde" dir (Çakar, 2006, s. 67). 19. yüzyılın ilk yarısında da Antakya merkez kazası "Süveydiye, Cebel-i Akra, Kuseyr ve Altınözü" nahiyelerinden oluşmaktadır (Kara, 2004, s. 79). 19. yüzyılın ikinci yarısında ise Antakya kazasının "Kuseyr, Süveydiye, Karamurt ve Harbiye" nahiyeleri yer almaktadır (Tutar, 2003, s. 157). Bu dönemde Antakya merkez kazasında Altınözü ismi ve bu isimde bir nahiyeye rastlanmadığı görülmektedir. Ancak daha önceki dönemlerde Altınözü nahiyesine bağlı olan köylerin Kuseyr nahiyesi idari sınırları içerisinde geçtiği tespit edilmiştir.

birleştirme esasına dayanan idari bölümlenmedeki din kuramı bazı ülkelerde ve bölgelerde uygulanmıştır (Karagel, 2012, s. 99). Hatay ilinde Osmanlı ve Fransız yönetimleri döneminde etno-dinsel farklılıklara göre oluşturulmuş olan idari bölümlenme günümüz idari yapılanmasında da büyük ölçüde devam etmiş ancak bu durum bir devlet tercihi olarak kesin bir sınıflandırmaya tabi tutulmamıştır (Üçeçam Karagel, 2018-a, s. 270). Araştırma sahasını oluşturan Altınözü ilçesi köyleri içerisinde bu yapının baskın unsur oluşturduğu idari bölümlenmeyi görmek mümkündür. İlçe merkezinin Sarılar Mahallesi ile kırsal karakterli Tokaçlı köyü Arap Ortodoks nüfusun yaşadığı iki önemli yerleşmedir. Sarılar ismi eskiden "Sûriye, Suriyye, Sûriyye, Sûri, Surye, Suriye-Suri" olarak kullanılmıştır. Halk arasında çoğunlukla Sûri olarak kullanılan kelime Akdeniz ile Toros Dağları arasında kalan çölümsü step alanı anlamına gelmektedir. Tokaçlı köyünün eski adı Cunte, Cneydo, Cündi olarak kullanılmıştır. Arapça olan kelimenin manası asker, ata iyi binen süvari anlamları taşımaktadır (Şekil 4, Tablo 1-2). Yine Arap Alevi, Arap Sünni, Türk Sünni ve Kürt Sünni köylerinin burada belirgin bir şekilde birbirinden ayrıldığı tespit edilmiştir. Ancak bu şekilde gerçekleşmiş olan bir bölümlenme uzun yıllardır aynı yörede yaşayan insanların birbirleri ile olan bağlarını zayıflatmamış, bilakis kendi aralarında uyum içerisinde yaşamayı ve kaynaşmayı bilen davranış kalıpları geliştirmişlerdir. Bu özellikleri ile de çalışma sahası Antakya merkez ilçesinde olduğu gibi farklı medeniyetlerin huzur içerisinde yaşadığı bir coğrafi ortam oluşturmuştur. Köylerin eski isimlerine de etnik farklılığın yansıdığı dikkat çekmektedir. Özellikle Arap nüfusunun yaşadığı köylerde köylerin eski isimlerinin Arapça kökenden geldiğini ifade etmek gerekir. Yaklaşık 25 köy ve daha fazlasının etimolojisi Arapçadan oluşmaktadır. Bunun dışında köyün adının etimolojik olarak Farsça, Rumca, Ermenice'den oluştuğu, çeşitli sözlüklerin taranmasıyla elde edilen bilgiler doğrultusunda tespit edilmiştir. Ayrıca Türkçe kökenden gelen köy isimlerinin bulunduğu yerlerin çoğunda yaşayan nüfusun da Türk nüfus olduğu ileri sürülebilir (Tablo 1-2, Şekil 4).

Farklı dönemlerde yaşanan idari değişiklikler bazen nahiyelerin birleşmesine, bazı dönemlerde de nüfusça kalabalık ve merkezi özelliği daha önemli olan bir yerleşmenin yeni bir nahiyeye ya da kaza olarak kurulmasına etki etmektedir. Altınözü isminin yeniden hem bir idari sahaya karşılık olarak hem de bir yerleşim yeri olarak adlandırılması Antakya merkez ilçesinden ayrılan köylerin yeni bir ilçe idari sahası olarak kurulduğu 1945 yılında söz konusu olmuştur (Şekil 2).

Altınözü ilçesinin güncel idari sınırları içerisinde bulunan 45 köy ve ilçe merkezinin şehirselleştirilmiş 3 mahallesine ait eski adlar farklı kaynakların taranması suretiyle oluşturulmuştur. Sadece Yenihisar köyü ile ilçe merkezindeki Yenişehir Mahallesi son 10 yılda kurulmuş yerleşim birimleri oldukları için buralara ait eski adlar bulunmamaktadır. 6360 sayılı son büyükşehir yasasına göre bütün yerleşmeler mahalle adı altında adlandırılmış olmakla birlikte (TBMM, 2012) çalışmada ilçe idari sahası içerisindeki şehirselleştirilmiş ve kırsal alan ayrımlarına dikkat edilerek bölümlenme yapılmıştır. Altınözü ilçesine bağlı köylerin eski adları Hatay'ın anavatanına katılmasından öncesine ait bilgilerin yer aldığı çeşitli kaynaklardaki yazılışlarıyla tespit edilmeye çalışılmıştır. Tabloda 1939 yılından sonrasına ait sadece 1946 yılı Meskûn Yerler Kılavuzunda geçen adlar kullanılmıştır. 1940 yılı nüfus sayımlarından günümüze kadar geçen süreçteki adlar ve değişiklikler Tablo 3'te verilmiştir. Eski adlarda dikkat çeken en önemli husus tamamen Türkçe kökenden gelen adlar söz konusu olduğu gibi Türkçe olmayan köy adlarının araştırma sahasında göstermiş olduğu yoğunluktur (Tablo 1 ve Tablo 2).

Şekil 4. Altınözü İlçesi Mahallelerinin Etno Dinsel Yapısı

Tablo 1. Altınözü İlçesi Köylerinin Eski İsimleri (1536, 1550-1584, 1616, 1678, 1800-1806, 1878, 1915, 1935, 1937, 1946)

Güncel Adlar	Eskil Adı/Adları
Altınözü (İlçe Merkezi)	Altınözü ² , Altun-Özü ⁴ , Altunözü ^{3, 5} ,
Fatikli (Merkez Mh)	Fâtikiye ² , Fâtikiye ⁴ , Fatike ⁵ , Fatikiye ^{6, 7} , Fetikiye ^{8, 9} , Fatikiye ¹⁰ , Fatihli ¹¹
Sarılar (Merkez Mh)	Sûriye ² , Suriyye ³ , Sûriyye ⁴ , Sûri ^{5, 10} , Surye ⁶ , Suriye-Suri ⁷ , Sarılar ¹¹
Yenişehir (Merkez Mh)	-
Akamber	Zev ^{2, 5} , Zevv Ma'a Berdiye ⁷ , Zaw ⁸ , Zermaberdiye ¹⁰ , Sev ¹¹

Akdarı	Beyra ^{2, 5, 9} , Bayra ^{6, 7, 10, 11}
Alakent	Alakendi ¹ , Alâkend ² , Ala-Kend ⁴ , Alakend ^{3, 5, 7} , Alakent ¹⁰
Altınkaya	Basılka ¹ , Bâsılka ² , Bâslika ⁵ , Baslika ^{6, 7, 9, 10} , Paslıkaya ¹¹
Atayurdu	Miryas ¹ , Miryâs ² , Mizân (=Mîrâs) ⁴ , Miras ⁵ , Mayras ⁹ , Mayras ¹⁰ , Miraslı ¹¹
Avuttepe	Kefer-Abil ² , Kefer Aid ³ , Kefr 'Âid ⁴ , Keferâbil ⁵ , Kefer-Abid ⁶ , Kifr-i 'Abid ⁷ , Kfer Abil ⁹ , Keferabit ¹⁰
Babatorun	Bâbatorun ² , Babatorun ^{3, 4} , Baborun ^{5, 11} , Baba Torun ⁷ , Baturun ⁹ , Babuturun ¹⁰
Boynuyoğun	Betatin ^{5, 6, 7} , Btetin ⁹ , Bitetin ¹⁰ , Batitan ¹¹
Büyükburç	Büyük Burc ⁴ , Büyükburc ^{1, 5, 7} , Büyük Burç ⁶ , Büyükburç ¹⁰
Çetenli	Baksanos ^{2, 6} , Baksânûs ⁴ , Baksanus ^{3, 5, 7, 9, 10} , Baksanlı ¹¹
Dokuzdal	Selkiya ² , Selkiye ^{3, 4, 10} , Salkiya ⁵ , Selikiye ⁶ , Selka-Selkiya ⁷ , Salkiye ⁹
Enek	Fenk ^{2, 5, 6, 7, 10} , Fenk maa Salve ³ , Feng ⁴ , Venk ⁹ , Enek ¹¹
Erbaşı	Fırfır ⁴ , Ferferi ^{5, 6, 7} , Fırfiriye ⁹ , Fırfiriye ¹⁰
Gözecik	AynFaver ⁵ , Ayn Fevar ⁶ , Ayn-ı Fevvar ⁷ , Freikiye ⁸ , Aynfwar ⁹ , Aynfavar ¹⁰ , Fırlakgöz ¹¹
Günevuran	Besibbe ^{5, 10} , Basnibe ⁹ , Besibaba ¹¹
Hacıpaşa	Hacıpaşa ^{5, 10} , Hacı Paşa ^{6, 7}
Hanyolu	Hayno ^{2, 5} , Haynû ⁴ , Hanyu ⁶ , Hayn ¹⁰
Kamberli	Kınabir ⁵ , Kınaberiyye ⁷ , Kenebiye ⁹ , Knebiye ¹⁰
Kansu	Ansu ^{2, 5} , Anso ^{7, 9, 10}
Karbeyaz	Çarbeyaz ² , Karbeyaz ^{3, 4, 5, 6, 7} , Kirbiyas ⁹ , Karbiyaz ¹⁰
Karsu	Karsu ^{1, 3, 4, 5, 7, 10} , Karso ⁹
Kazancık	Bâbitra ² , Babitra ^{1, 5, 7} , Babirne ³ , Babtere ⁶ , Babtra/Bebetre ⁹ , Baberte ¹⁰ , Babyetir ¹¹
Keskincik	Kişkinid ² , Keşkânid ³ , Keşkûnid ⁴ , Kişkinit ^{5, 7, 9, 10} , Keşkenid ⁶
Kılıçtutan	Eskûbad ³ , Uskubad ⁴ , Üskiyat ⁵ , Uskata ⁶ , Uskiyyat ⁷ , Uskiyat ⁹ , Askıyat ¹⁰
Kıyigören	Aklanus ³ , Aklânûs (=Klânûs) ⁴ , Kalanus ^{5, 9} , Kalanis ^{6, 7, 10} , Kalaneşli ¹¹
Kolcular	Aynselaz ⁵ , Ayn Selas ⁶ , Aynü's-Selas ⁷ , Ayn Selnaz ⁹ , Salasgöz ¹¹
Kozkalesi	Kalatü'l-Kuseyr ² , Kale-i Kuseyr ^{5, 6, 7, 9} , Kalaatkuseyr ¹⁰
Kurtmezraası	Kurt Mezrası ⁶ , Kürd Mezra'ası ⁷ , Kurtmezrası ⁹
Mayadalı	Mağdelâniye ² , Merdele ³ , Mağdele (=Mağdeletü'l-Meşâyih) ⁴ , Mağdele ^{5, 6, 7, 10} , Mağdala ⁹
Oymaklı	Deyr ^{2, 4, 5, 7, 9} , Der ¹⁰ , Dur ¹¹
Sarıbük	Beşirbe ^{5, 10} , Başerbe ⁷ , Başirbe ⁹ , Başarbey ¹¹
Seferli	Seferiye ^{4, 5, 6, 7} , Seferli ⁹ , Safariye ¹⁰
Sivrikavak	Com ^{2, 4, 6, 7, 11} , Curm ³ , Cûm ⁵ , Cume/Com ⁹ , Coma ¹⁰
Sofular	Sofiler ^{2, 5} , Sofılar ⁶
Tepehan	Ermence ^{2, 4, 5, 10} , İrmencu ⁶ , İrmence-İrmencu ⁷ , Yarımca ⁹ , Karmanca ¹¹
Tokaçlı	Cünte (Gebran) ² , Cünte ^{4, 7} , Cünte/Cneydo ⁵ , Cineydolu ¹⁰
Tokdemir	Fılncar ² , Filincar ^{5, 10} , Kalencar ⁶ , Kılncar ⁷ , Frencar ⁸ , Filincer ⁹ , Bilinger ¹¹
Toprakhisar	Bâverde ² , Baverda ³ , Bâverde ⁴ , Baverde ¹⁰
Türkmenmezraası	Mezra-i Türkmen ⁵ , Türkman Mezra'ası ⁷ , Mezreatürkmen ¹⁰
Yanıkpınar	Mersu ² , Marsu ^{4, 5, 6} , Marso ^{7, 9, 10} , Emirsu ¹¹
Yarseli	Ferzela ^{1, 2} , Ferzele ^{4, 5, 6, 7, 10} , Farzala ⁹
Yenihsar	-
Yolağzı	Mıkabros ² , Mağabirus ³ , Meğâbirûs ⁴ , Mekaberos ⁵ , Mekabras ⁶ , Makabrus ⁷ , Mkabros ⁸ , Mukabris ¹⁰ , İmikapraş ¹¹
Yunushanı	Mesihano ² , Meshâne ⁵ , Meshanu ⁶ , Mestihano-Mishano ⁷ , Mısxano ⁹ , Mishano ¹⁰ , Yumuşhan ¹¹
Ziyaret	Ziyâret ⁴ , Ziyaret ^{3, 5, 7, 10}

Kaynak: Köyadı¹: Çelik 2009; Köyadı²: Gündüz 2009; Köyadı³:Öztürk 2004; Köyadı⁴: Çakar 2006; Köyadı⁵: Kara 2004; Köyadı⁶: Tutar 2003; Köyadı⁷: Gündüz, Çelik, Akgül 2010; Köyadı⁸: Great Britain War Office-Asia Minor 1915; Köyadı⁹: Pierre Bazantay 1935; Köyadı¹⁰: Türkmen 1937; Köyadı¹¹: İçişleri Bakanlığı 1946

Tablo 2. Altınözü İlçesi Köylerinin Eski Adlarıyla İlgili Etimolojik Özellikleri

Yeni Adı	Etimolojik Yapı
Fatikli	Fatik: Çeri ve öncü olan kimse (Osmanlıca-Türkçe Sözlük) Fatik(e): Çoğulu Futtâk-Fevatik: Eline fırsat geçtikçe adam öldüren kimse (Osmanlıca-Türkçe Sözlük)
Sarılar	Surî: Surete, görünüşe ait. Hakiki, ciddi ve samimi olmayan, zâhirî (Osmanlıca-Türkçe Sözlük) Sûriyye: Çoğulu Serârî: Cariye, odalık (Osmanlıca-Türkçe Sözlük) Syria: Akdenizle Toros Dağları arasındaki ve Fırat ile güneydoğuda kalan çölümsü step alanı
Akamber	Zev: Arapça- keder, sıkıntı Zavv: Arapça-aydınlık, ışık Zevv: Irak diyarında bir dağın adı, kadr, kıymet, miktar (Osmanlıca-Türkçe Sözlük)
Akdarı	Béyra: Açık, gölgesiz, sıcak yer; çöl sıcağı (Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü)
Alakent	Türkçe şehir tanımlaması
Altinkaya	Baslika (Yunanca Basilika): Ortadaki yüksek, yanlardakiler daha alçak olmak üzere iki sıra sütunla üç salona ayrılmış, dikdörtgen biçiminde büyük kilise. Kral sarayı.
Atayurdu	Arapça wrs kökünden gelen mirâs میراث z “kalıt, varis olunan şey” sözcüğünden alıntıdır. Arapça warişa ورث z “varis oldu” fiilinin adıdır.
Avuttepe	Kfer Abil (Süryanice-Arapça): Koyun, at ve deve gibi hayvanlara iyi bakan kimse. Abad etmek kelimesi bir yeri bayındır hale getirmek, tarımı, ticareti ya da sanayisi gelişmiş bir yer yapmak demektir. Abad olmak ise kalkınmak ve gelişmek anlamına gelir (Türk Dil Kurumu)
Babatorun	Bab/bâb: Farsça-Evlat sahibi erkek, ata, ecdat, aile reisi baba (Osmanlıca-Türkçe Sözlük) Bab: Arapça kökenli “kapı” (Devellioğlu, 2004, s. 60) Tur: Arapça kökenli “dağ” (Devellioğlu, 2004, s. 1113) Bab-ı Tur: Dağ Kapısı ismi zamanla Bab-ı Turun ya da Babatorun adını almış olmalıdır.
Boynuyoğun	Bitetin, Rumca veya Ermenice bir kelime olduğu düşünülmekte
Büyükburç	Burc: Kale, yüksek bina, tek hisar kule, kale çıkıntısı (Osmanlıca-Türkçe Sözlük)
Çetenli	-
Dokuzdal	Selk Arapça “haşlamak” manasında kullanılmakta
Enek	Vank (Venk): Ermenice, büyük manastır anlamındadır.
Erbaşı	Ferfer: Çocukların ayrı ayrı evlerden malzemelerini toplayıp kırdı yaptıkları pilav, yemekli toplantı, eğlence, düğün yemeği. (Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü)
Gözecik	Arapça göz, göze, pınar, seçkin kimse, zat
Günvuran	-
Hacıpaşa	Türkçe boy, soy, kişi adı tanımlaması
Hanyolu	Kürtçe han anlamındadır
Kamberli	Kanâbîr: Arapça “tarlakuşu” (Mutçalı, 1995, s. 730)
Kansu	Farsça An-güzellik
Karbeyaz	Türkçe iklim ve renklendirme ile ilgili tanımlama
Karsu	Türkçe hidrografya ile ilgili tanımlama
Kazancık	Bab/bâb: Farsça-Evlat sahibi erkek, ata, ecdat, aile reisi baba (Osmanlıca-Türkçe Sözlük)
Keskincik	-
Kılıçtutan	Uskiyat (Arapça es-squtiyyât)

Kıyığören	Kalânis: Rumca takke, külâh (Osmanlıca-Türkçe Sözlük)
Kolcular	Ayn Selnaz: Arapça "Selnaz gözü"
Kozkalesi	Frasça Kuseyrî'nin kalesi Arapça qal'at qusayr "saraycık kalesi"
Kurtmezrası	Türkçe köy-altı yerleşim birimi tanımlaması
Mayadalı	Meşâyih: Arapça şeyh sözcüğünün çoğulu
Oymaklı	Deyr: Arapça kilise, manastır (Osmanlıca-Türkçe Sözlük) Der: Farsça kapı
Sarıbük	Arapça beşer, insan
Seferli	Arapça sefer, seyahat, yolculuk, Arabi ayların ikincisi
Sivrikavak	Com/Cum, Arapça olduğu düşünülmekte
Sofular	Sofu: Arapça sûfi, dinin buyruk ve yasaklarına bütünüyle uyan kimse (Etimoloji Sözlüğü)
Tepehan	Irman/Ermancu: Farsça arzu, istek
Tokaçlı	Arapça <i>cündî</i> جندی "asker (Nişanyan Sözlük) Cündî: Arapça süvâri, sipâhi, ata iyi binen, binici (Osmanlıca Türkçe Sözlük)
Tokdemir	-
Toprakhisar	Bâver: Farça sağlam anlamında
Türkmenmezrası	Türkçe köy-altı yerleşim birimi tanımlaması
Yanıkpınar	Marso, Marsu şeklinde ses değişimine uğramış bir kelime
Yarseli	Ferz Arapça araziyi ifraz etmek, ayırmak manasında kullanılmaktadır
Yolağzı	Rumca Mukabrus köyünün adı, Makam-ı Butros'tan gelmektedir; yani Petrus'un makamından. Araplar "p" sesini "b"ye dönüştürdükleri için Petrus/Piyer adını Butros olarak söylemektedirler
Yunushanı	Mishano, Rumca olduğu düşünülmekte
Ziyaret	Arapça yatır, türbe (Derleme Sözlüğü)

Kaynak: Köyadı¹: Çelik 2009; Köyadı²: Gündüz 2009; Köyadı³:Öztürk 2004; Köyadı⁴: Çakar 2006; Köyadı⁵: Kara 2004; Köyadı⁶: Tutar 2003; Köyadı⁷: Gündüz, Çelik, Akgül 2010; Köyadı⁸: Great Britain War Office-Asia Minor 1915; Köyadı⁹: Pierre Bazantay 1935; Köyadı¹⁰: Türkmen 1937; Köyadı¹¹: İçişleri Bakanlığı 1946

Not: Köylerin Eski Adları Tablo 1'de verilmiştir.

3. Altınözü İlçesi Köylerinde Ad Değişiklikleri

Türkiye'de Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren yer adlarında değişiklikler yapılmış ve ad değiştirme işlemlerinin yasal dayanağa kavuşmasının ardından bu işlemler resmîleşmiştir (Tunçel, 2000, s. 27). Cumhuriyetle birlikte Türkçe olmayan isimlerin değiştirilmesine 1925 yılında başlanmış olmasına rağmen bu değiştirme işlemleri çok sınırlı kalmıştır. Aslında Osmanlı'nın son dönemlerinde de yer isimlerinde değişiklikler yapıldığı bilinmektedir. Ancak bu durum daha çok antik çağlardaki isimlerin Türk telaffuzuna uydurulması şeklinde olduğu gibi bazı büyük şehirlerde de tamamen farklı isimler verilmiştir. Köy isimlerinde yapılan asıl değişiklikler 1940'lı yıllarda yayınlanan 8589 sayılı genelgeye dayanmaktadır (Kütükoğlu, 2012, s. 156). Meskûn yer adları ile tabii yer adlarının Türkçe adlarla değiştirilmesi 1940'lı yıllarda bir devlet politikası olarak benimsenmiştir. Ancak 2. Dünya savaşının yaratmış olduğu olumsuz etkiler sebebiyle çalışmalara bir süre ara verilmiştir. İçişleri Bakanlığınca yapılan bir genelge ile tüm valiliklerden yabancı dil ve köklerden gelen yer adlarının belirlenerek düzenlenen dosyaların bakanlığa gönderilmesi istenmiştir. İçişleri Bakanlığı'nun yer adlarını değiştirme işlemlerindeki yasal yetkisi 10 Haziran 1949 gün ve 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile resmîyet kazanmıştır. Yer adlarında yapılacak değişikliklerle ilgili olarak bakanlık, çeşitli kurumlar ve üniversitelerde konunun yetkili uzmanlarıyla yapılan görüşmelerin ardından "Ad Değiştirme İhtisas Kurulu" kurulmuştur. 19 Kasım 1957 gün ve 4/9595 sayılı Bakanlar Kurulu kararına göre kurul çalışmalarına başlamıştır. 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 2. Maddesinin "D" fıkrasında yer alan

"Türkçe olmayan ve iltibasa meydan veren köy adları, alakadar vilayet daimi encümeninin mütalaası alındıktan sonra, en kısa zamanda İçişleri Bakanlığınca değiştirilir" hükmüne riayet edilerek Türkçe olmayan, yabancı kökten geldiği ve karışıklığa sebebiyet verdiği düşünülen köy adları Türkçe adlarla değiştirilmiştir. Ad değiştirme çalışmaları Bakanlık tarafından "tarihi değeri olan yer adlarının da" değiştirilmiş olduğunu gerekçe göstererek 1978 yılında durdurulmuştur. 21 Şubat 1983 tarihli Resmi Gazete'de "Ad Değiştirme Uzmanlar Kurulu Kuruluş, Görev ve Çalışma İlke ve Usulleri Hakkında Yönetmelik" yürürlüğe girmiş ve konu hakkındaki çalışmalara yeniden başlanmıştır. Yönetmelikte oluşturulmuş olan kurulun inceleme ve değerlendirmelerde bulunurken hangi özelliklere dikkat edeceğine dair ilkeler belirlenmiştir (Gökceer, 1984, s. 1-3). Türkçe olmayan başka kökenden gelen köy adlarında değişiklikler gerçekleştirilirken aynı zamanda da büyük bir cehaletin eseri olarak zikredebileceğimiz şekilde pek çok Türkçe isim de kurban edilmiştir. Bu durumun "tarihi, sosyolojik ve etnoğrafik bilgi noksanından" ileri geldiğini, bunun altında ülke için zararı dokunacak başka faktörlerin olmadığını düşünmek istiyoruz (Eröz, 1984, s. 43). Değişikliğin yapıldığı isimler sadece Türk hâkimiyetinden önce verilmiş yerleşim yeri adları ya da Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde farklı kökene mensup toplulukların verdiği adlarda gerçekleştirilmemiştir. "Türkçe isimlerle de şuursuzca oynanmıştır. Bu yöre halkının isteğiyle olabildiği gibi idarecilerin tasarruflarından da kaynaklanmıştır" (Kütükoğlu, 2012, s. 158). Türkçe kökenden olmadığı tespit edilerek yapılan köy adlarındaki değişiklikler bazı bilim camiasında "adlar değiştirilerek asimilasyon mu yapılıyor?" şeklinde eleştirilere maruz bırakılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içerisinde köy adlarında yapılan değişikliklerin bu şekilde ifade edilen asimilasyon ile bağdaşan hiçbir tarafı bulunmamaktadır. Köylere Türkçe adların verilmesi devletin idari işlerini kolaylaştırmaktan başka bir anlam taşımamaktadır. Üniter bir devlet olarak resmi dili Türkçe olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti çok farklı kökenden ve dilden gelen köy adlarında yaşanacak karışıklıkları ortadan kaldırmak ve yanlış anlamalara mahal vermemek için ad değiştirme işlemlerini gerçekleştirmiştir. Türk kökeninden olmayan köylerin hiç birisinde halkın kendi konuştukları dilleri konuşmasına, inançlarını serbestçe yapabilmelerine hiçbir şekilde müdahale edilmemiştir. Altınöz ilçesi yerleşmelerinin etnik ve dini yapısına bakıldığında sahanın farklı topluluklar tarafından yerleşildiği apaçık görülecektir (Şekil 4, Tablo 2). Bu özellik Hatay ilinin coğrafi konumuyla doğrudan alakalıdır. Sahanın Mezopotamya'yı Anadolu içlerine bağlayan güzergâhta bulunması çeşitli medeniyetlerin yaşam alanı olarak tercih etmelerine olanak tanımıştır. Bu durum köy adlarına da yansımıştır. Türkçe, Arapça, Farsça, Rumca, Ermenice gibi farklı etnik unsurların yaşadıkları yerlere kendilerine ait adlar vermeleri kadar doğal bir durum yoktur.

Yer adları ile ilgili yapılan tüm değişiklikler ilki 1968, ikincisi ise 1982 yılında "Köylerimiz" adı altında yayınlanmıştır. Basılmış olan bu kitaplarda köylerin eski ve yeni adları ile bağlı oldukları ilçe ve il idari alanları da listelenmiştir.

Örneklemini Altınöz ilçesinin oluşturduğu Hatay ilinde köylerin isim değişikliklerinin belirlenmesi için yapılan incelemelere göre 1940 ve 1960 yılları en dikkat çekici dönemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Hatay'ın 1939 yılında Anavatan'a katılmasıyla birlikte kökeni Türkçe olmayan köy isimlerinde değişiklik yoluna gidildiği görülmektedir (Üççam Karagel, 2018-b, s. 143). Araştırma sahası Hatay ilinde köy isimlerinde en çok değişikliğin yapıldığı ilçe özelliği göstermektedir (Tablo 2). Antakya merkez ilçesinde 24, Arsuz'da 13, Belen'de 4, Defne'de 20, Dört Yol'da 5, Erzin'de 2, Hassa'da 9, İskenderun'da 7, Kırıkhan'da 11, Kumlu'da 5, Reyhanlı'da 15, Samandağ'da 22, Yayladağı'nda 24 köyün adında değişiklik yapılmıştır (Üççam Karagel, 2018-b, s. 144-155).

Etimolojisi çoğunlukla Arapça, Farsça, Ermenice ve Rumca isimlere dayanan köy adlarında İçişleri Bakanlığı'nın almış olduğu kararlar doğrultusunda Hatay ilinde 1940 yılından itibaren değiştirme yoluna gidilmiştir. Altınözü ilçesinin güncel idari sınırları içerisinde yer alan 45 köyün 35'inde isim değişikliği tespit edilmiştir. Bunlardan 20 köy ismi hem 1940 hem de 1960 yılında olmak üzere *iki defa* değişikliğe uğramıştır. 11 köy isminde 1940 yılında değişiklik yapıldıktan sonra aynı isimler günümüze kadar kullanılagelmiştir. 4 köyün (*Akdarı, Kılıçtutan, Sivrikavak, Karbeyaz*) ismi 1960 yılında değiştirilirken, 9 köy ismi (*Alakent, Babatorun, Büyükburç, Hacıpaşa, Karsu, Kurtmezreasi, Sofular, Türkmenmezreasi, Ziyaret*) ilk kullanıldığı günden itibaren korunmuştur (Tablo 3, Şekil 5 ve 6). 2012 yılından sonra Altınözü ilçesi sınırlarında yeni bir idari birim olarak Yenihisar köyü (6360 sayılı yasaya göre mahalle idari birimi) kurulmuştur. İlçe merkezinin *Fatikli* ve *Sarılar* mahallelerinde de (1945 yılına kadar bu yerleşmeler köy idari birimine sahipken 1945 yılında Altınözü ilçesinin kuruluşunda önemli sahalara olarak tespit edilmiş ve ilçe merkezinin bu iki köyün birleştirilmesi suretiyle oluşturulması gerçekleştirilmiştir) tarihi süreç içerisinde birtakım değişiklikler gerçekleşmiştir. Fatikli ismi "*Fâtikiye², Fâtikiye⁴, Fatike⁵, Fatikiye^{6, 7}, Fetikiye^{8, 9}, Fatikiye¹⁰, Fatihli¹¹*" gibi isimler alırken Sarılar "*Sûriye², Suriyye³, Sûriyye⁴, Sûri^{5,10}, Surye⁶, Suriye-Suri⁷*" isimlerini uzun yıllar muhafaza etmiştir (Tablo 1 ve 2).

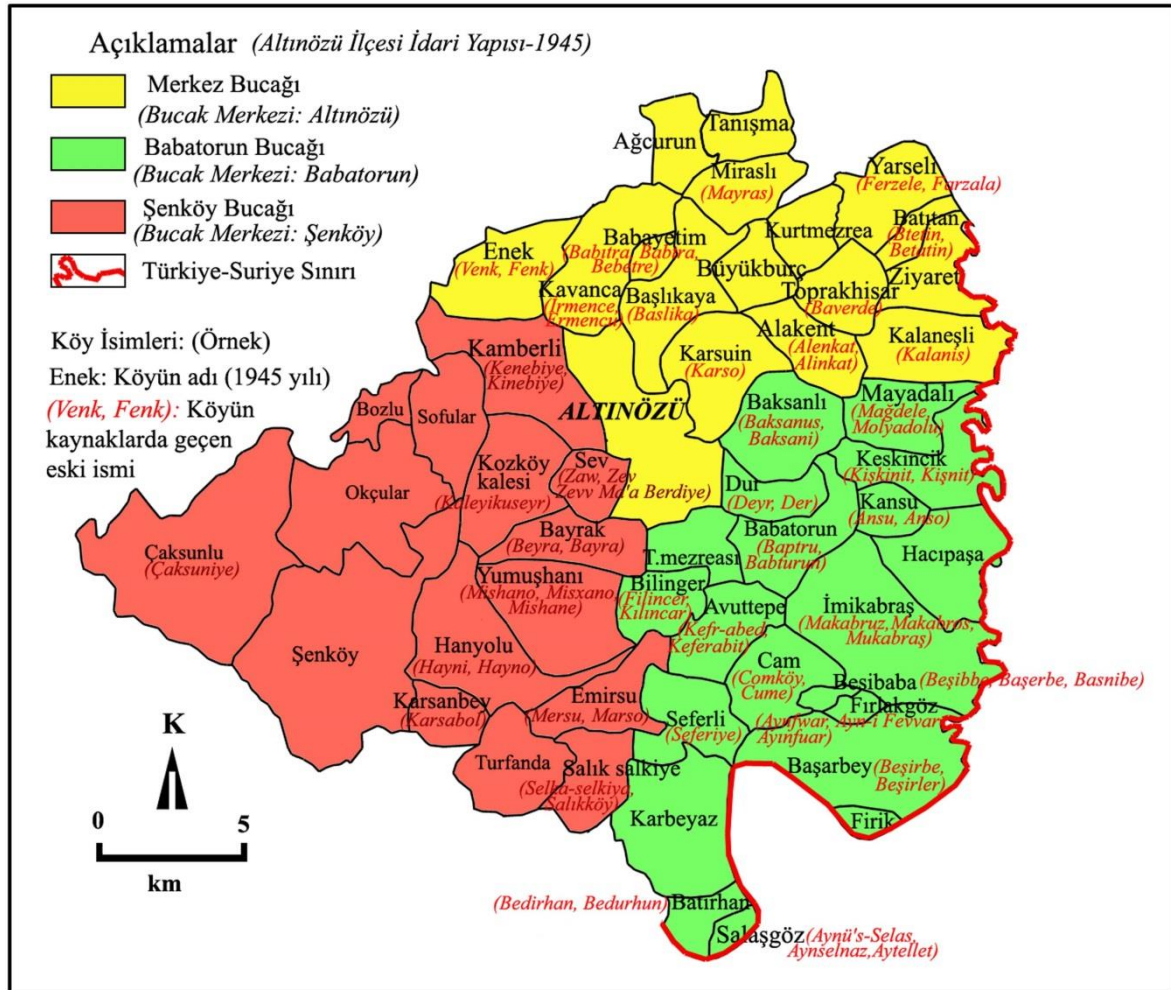
Tablo 3. Altınözü İlçesi Köylerinin *Ad* Değişiklikleri (1940-1960)

Köy Adı (2023)	1940	1945	1950	1955	1960
Akamber	Sev ¹				Akamber ²
Akdarı	Boyra	Bayrak	Bayra		Akdarı ²
Alakent	<i>Alakent*</i>				
Altınkaya	Başlıkaya ¹		Paslıkaya		
Atayurdu	Miraslı ¹				Atayurdu ²
Avuttepe	Avuttepe ¹				Abuttepe
Babatorun	<i>Babatorun*</i>				
Boynuydoğan	Batitan ¹				Boynuydoğan ²
Büyükburç	<i>Büyükburç*</i>				
Çetenli	Baksanlı ¹				Çetenli ²
Dokuzdal	Salıkköy ¹	Salık salkiye	Salık		Dokuzdal ²
Enek	Enek ¹				
Erbaşı	Fırfirin ¹	Fırfırın			Erbaşı ²
Gözecik	Fırlakgöz ¹				Gözecik ²
Günevuran	Besibaba ¹			Besnibaba	Günevuran ²
Hacıpaşa	<i>Hacıpaşa*</i>				
Hanyolu	Hanyolu ¹				
Kamberli	Kanberli ¹				
Kansu	Kansu ¹			Karsu	
Karbeyaz	Karbeyaz				Yiğityolu ²
Karsu	<i>Karsu*</i>	Karsuin	Karsu		
Kazancık	Babayetim ¹		Babayetir		Kazancık ²
Keskincik	Keskincik ¹				
Kılıçtutan	Üskiyot	Üskiyat	Üskiyot	Uzkiyat	Kılıçtutan ²
Kıyığören	Kanlaeşli ¹	Kalaneşli	Kalaneşli		Kıyığören ²
Kolcular	Salaşgöz ¹			Savaşgöz	Kolcular ²
Kozkalesi	Kozköy kalesi ¹	Kozköykalesi kaleyikuseyri	Kozkalası		Kozkalesi ²
Kurtmezraası	<i>Kurtmezreasi*</i>	Kurtmezrea	Kurtmezrası		Kurtmezreasi
Mayadalı	Molyadolu ¹	Mayadalı			
Oymaklı	Dur ¹				Oymaklı ²

Sarıbük	Başarbey ¹				Sarıbük ²
Seferli	Seferli ¹				
Sivrikavak	Cem	Cam	Com	Cam	Sivrikavak ²
Sofular	Sofular*				
Tepehan	Kovanmance ¹	Kavanca	Karmanca		Tepehan ²
Tokaçlı	Yonta ¹				Tokaçlı ²
Tokdemir	Bilinber ¹	Bilinger		Bilginer	Tokdemir ²
Toprakhisar	Toprakhisar ¹				
Türkmenmezraası	Türkmenmezraası*		Türkmenmezrası		
Yanıkpınar	Emirsu ¹				Yanıkpınar ²
Yarseli	Yarseli ¹				
Yenihisar*					
Yolağzı	İmikabraş ¹	İmikabraş			Yolağzı ²
Yunushanı	Yumuşanı ¹		Yumuşham	Yümüshan	Yunushanı ²
Ziyaret	Ziyaret*				

Kaynak: DİE, Türkiye Genel Nüfus Sayımı (1940-2000), TÜİK (2007-2023) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemleri İstatistiklerinden yararlanılarak bütün köy adlarının yazılışları ve idari bağlılıkları dönemler itibariyle tespit edilmiştir.

Köyadı¹: 1940 yılında adı değişen köyler; **Köyadı²:** 1960 yılında adı değişen köyler; **Köyadı*:** Adı değişmeyen köyler ile yeni kurulan köyler

Şekil 5. Altınöz İlçesi İdari Yapısı ve Köy İsimleri-1945

değiştirilerek bugünkü ismini almıştır. Benzer isim değişiklikleri “Atayurdu, Boynuyoğun, Dokuzdal, Erbaşı, Günvuran, Kozkalesi, Sarbüük, Seferli, Tokdemir” köylerinde de yaşanmıştır (Tablo.3, Şekil 5 ve 6). İçişleri Bakanlığı’nın yer adlarını değiştirme konusunda 21 Şubat 1983 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren yönetmeliğin “h” bendinde yer alan “Yabancı yer adları değiştirilirken, söyleniş benzerliği ile değiştirilen eski adı anımsatacak adlar verilmez” ibaresi tam da örnek olarak göstermiş olduğumuz köylerin adlarında yapılmış olan değişikliklerle ilgili hususa dikkat çekmektedir.

Köy isimlerinde yapılan değişikliklerde dikkati çeken hususlardan bir diğeri de harflerin yanlış yazılmasından kaynaklı olan ve hiçbir anlam ifade etmediği düşünülen isimlerdir. Eski isimlerin 1940 yılında değişimleri sırasında yanlış yazılmaları söz konusu olduğu gibi 1940 yılından sonra tutulan istatistiklerde de benzer hataların olduğu tespit edilmiştir. Bu köy isimlerine birkaç örnek vermek gerekirse; *Akdarı* köyünün 1940 yılından öncesine ait çeşitli kaynaklarda tespit edilen ismi “*Beyra*^{2, 5, 9}, *Bayra*^{6, 7, 10, 11}” iken bu isim 1940 yılında *Boyra*, 1945’te *Bayrak*, 1950’de *Bayra* olarak kaydedilmiştir. Bu isim 1960 yılında günümüzdeki ismi verilerek değişime uğramıştır. *Günvuran* köyünün eski adı “*Besibbe*^{5, 10}, *Basnibe*⁹” olarak tespit edilmiştir. 1940 yılında bu köyün adı Arapçadan Türkçe söylenişe uygun bir isim verilmek suretiyle *Besibaba* olarak değiştirilmiştir. Aynı isim 1955 yılında istatistiklerde *Besnibaba* şeklinde yazılmıştır. 1960 yılına gelindiğinde ise güncel kullanılan adına kavuşmuştur. *Tepehan* köyünün eski adı “*Ermence*^{2, 4, 5, 10}, *İrmencu*⁶, *İrmence-İrmencu*⁷, *Yarımca*⁹” (Farsça arzu, istek anlamına gelmektedir) şeklinde kaynak eserlerde yer almaktadır. 1940 yılında *Kovanmance*, 1945’te *Kavanca*, 1950’de *Karmanca* olarak yanlış yazımdan kaynaklı köy isminde farklılıkların olduğu görülmektedir. Ancak 1940 yılında kaydedilen *Kovanmance* ismi ile ilgili herhangi bir mana ve köken tespit edilememiştir. Daktilo ile yazılan istatistiklerdeki köy adlarında bu şekilde harflerin fazla veya eksik, sesli ve sessiz harflerin değişimi sonucu ortaya çıkan durumlar söz konusu olmaktadır. Ancak bu ve buna benzer farklı ve yanlış yazımla ilgili değişikliklerin köy isimlerinde yapılan değişiklik olarak algılanmaması gerekir. Benzer bir durum *Kıyığören* köyünde de yaşanmıştır. Köyün eski adı “*Aklanus*³, *Aklânûs* (= *Klânûs*)⁴, *Kalanus*^{5, 9}, *Kalanis*^{6, 7, 10}” olarak tespit edilmiştir. 1940 yılında eski ismi çağrıştıracak biçimde bir değişime gidilmiş ve “*Kanlaeşli*” ismi kaydedilmiştir. 1945 yılında köyü “*Kalaneşli*”, 1950’de “*Kalanışli*” olarak geçmektedir. 1940 yılında kaydedilen isimde harflerin yerlerinin yanlış yazılmasıyla ilgili bir hata olduğu ve aslında 1940 yılında da *Kalaneşli* adının verildiği anlaşılmaktadır (Tablo.3, Şekil 5 ve 6). Altınöz ilçesi köylerinde 1960 yılından sonra sadece *Altınkaya* köyünün adı günümüzdeki isminin almıştır. 1940 yılından önce tespit edilen eski ismi “*Basilka*¹, *Bâsilka*², *Bâsilika*⁵, *Baslika*^{6, 7, 9, 10}” dir. 1940 yılında eski adı çağrıştıran ve Türkçe olan *Başlıkaya* şeklinde değiştirilmiştir. 1950 yılında ise köy adı *Paslıkaya* olarak kaydedilmiştir. Bu isim 2000 yılına kadar kullanılmış ve sonra *Altınkaya* olarak değiştirilmesi kararı alınmıştır (Üççam Karagel, 2018-b, s. 261). 1960 yılından sonra sadece *Akambar* (*Akanbar*, *Akambar*) köyünün adında harflerin yanlış yazımıyla ilgili yazım hatası bulunmaktadır.

4. Altınöz İlçesi Köy Adlarında Adlandırma Usulleri

İnsanlar yaşam alanı olarak seçtikleri daimî ve geçici yerlere, geçip gittikleri yollara, dağlara, akarsulara, göllere, tarım yaptıkları alanlara, mevkilere kendinden bir iz kalması için adlar verirler. Bu adları verirken de çok farklı özellikleri bir arada kullanırlar. Bölgenin ve yörenin doğal coğrafi şartları (*jeomorfoloji, iklim, hidrografya, doğal bitki örtüsü, toprak yapısı, maden kaynakları vb. gibi*) ile beşerî faktörler (*tarih, kültür, etnik ve dini unsurlar, geçim kaynakları, ulaşım, savunma, boy ve sülale adları vb.*) bu hususta belirleyici unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Caferoğlu, 1965, s. 1-4; Şerifgil, 1980, s. 81; Karaçetin, 1984, s. 219; Yıldırım, 1984, s. 164; Sarı, 2007, s. 493-494; Karagel, 2021, s. 23-25). Adlandırma

geleneği/usulleri toponomi coğrafyası çalışmalarındaki en önemli etmenler arasında yer alır. Ad verme geçmişin izlerini geleceğe taşımanın belki de en mühim kanıtlarıdır (Karagel, 2022, s. 164). Bu nedenle köylere ad verilirken hangi faktör/faktörlere dikkat edildiğini önemsemek gerekir. Köy adları sınıflandırmalarında köylerin eski ad/adlarının köken ve anlam bakımından sınıflandırılması önemli sonuçlara ulaşmada yol gösterici olmaktadır. Ülkemizde Cumhuriyetin kurulmasından sonra Türkçe kökenden olmadığı tespit edilen köy adlarında değiştirme işlemleri gerçekleştirilmiştir. Köylere yeni adlar verilirken doğal ve beşerî coğrafi faktörlere dikkat edildiği gibi sahanın özellikleri ile hiç ilgisi bulunmayan adlandırmaların da yapıldığı görülmektedir. Araştırma sahasını oluşturan Altınözü ilçesi köyleri Hatay ili içerisinde köy adlarında en fazla değişikliğin yapıldığı ilçe özelliği taşımaktadır. 45 köyden 35'inin adında değişiklik yapılmıştır. Bu sayı Hatay ilinin diğer ilçeleri ile kıyaslandığında oldukça yüksek görülmektedir. Güncel köy adları toponomi coğrafyası açısından önem arz eden bir sınıflandırmaya tabi tutulduğunda karşımıza farklı coğrafi unsurların etkisiyle oluşmuş bir sınıflandırma çıkmaktadır. Coğrafi faktörler göz önünde tutularak yapılan bu sınıflandırmada mekânın koşullarının ne derece önemli olup olmadığı da anlaşılmış olacaktır. Coğrafyanın tanımında yatan insan-mekân etkileşiminin belki de en önemli göstergelerinden birisi olan köy adları ve ona yüklenen manaların gizemi de ortaya çıkacaktır. Altınözü ilçesinde adını doğal ve beşerî çevre özelliklerinden alan köyler ile bu sınıflandırmaya dâhil edemediğimiz çeşitli özelliklerine göre adlandırılmış köyler yer almaktadır. Bazı köy adlarında ise birden fazla faktörün adlandırmada rol oynadığı anlaşılmaktadır (Tablo 4). Altınözü ilçesi köylerini bu gruplamalar altında sınıflandırırken özellikle Başkan (1971, s. 242-247), Alagöz (1984, s. 19-22), Orhan (2021, s. 287-292)'in çalışmalarında vurgulanana coğrafi faktörler dikkate alınmıştır.

Altınözü ilçesi köylerinde adını *doğal çevre özelliklerinden* alan köylerin sayısı 17'dir. Bu özellikler; jeomorfolojik konum, hidrografiya, doğal bitki örtüsü, litoloji ve toprak, iklim ve maden kaynakları şeklinde gruplandırılmıştır. Bunların içerisinde *hidrografik unsurlara* bağlı olarak ad alanlar yoğunluk gösterir (Tablo 4). Türkmen, Kuseyr yaylasının ormansız bir düzlük alana karşılık geldiğini, tek tük tesadüf edilen su kaynaklarının özenli bir şekilde çeşme haline getirilerek her bir çeşme başında bir köy kurulduğunu, sahada bol olmayan akarsular sebebiyle suya ihtiyaç duymayan meyveler yetiştirildiğini ifade etmektedir (1937, s. 55). Araştırma sahasında yer alan köylerin tamamına yakını Kuseyr platosu üzerinde yer almaktadır. Plato sahası litolojik olarak su kaynaklarının sahada tutulmasına müsaade etmeyen karstik bir yapıya sahiptir. Bu özellik köylerin kuruluş yerlerini ve sürdürülen ekonomik faaliyetleri etkileyen en önemli etmenlerin başında gelmektedir (Sancaktar & Karagel, 2020, s. 255). Türkmen'in verdiği bilgiler bu durumu destekler niteliktedir. Su probleminden kaynaklanan ve buna bağlı olarak ortaya çıkan pek çok özellik günümüzde olduğu gibi geçmiş yıllarda da aynı sonuçların ortaya çıkmasına yol açmıştır. 1950'li yıllar ile ilgili Ünlier'in vermiş olduğu bilgiler bu açıdan önem taşımaktadır. O yıllarda ilçe köylerinde genellikle künk adı verilen pişmiş topraktan ya da çimentodan yapılmış kalın su boruları veya demir borularla getirilen suların içme ve kullanma suyu olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bazı köylerde ise su ihtiyacı kuyulardan karşılanmaktadır. Özellikle yaz döneminde su sıkıntısı maksimum düzeydedir. Hatta kaymakamın kaldığı evin bahçesinde açılan kuyudan emme basma tulumba yardımıyla istifade edildiğine dair elde edilen bilgi çekilen su sıkıntısını anlatmak için önemli ipucu niteliğindedir (1949, s. 234). Altınözü ilçesinde hidrografik özelliklere bağlı olarak adlandırmanın yapıldığı köyler Gözecik, Kansu, Karsu, Yanıkpınar, Yârseli ve Kıyığören köyleridir. Bu köyler içerisinde Yârseli 1940; Gözecik, Kıyığören ve Yanıkpınar köylerinin adları ise 1960 yılında eski adlarının Türkçe kökenden gelmediği gerekçesiyle değişikliğe uğramıştır (Tablo 3). Yârseli köy adı Asi nehrinin

önemli bir kolu olan Beyazçay deresi üzerinde 1989 yılında inşaatı tamamlanmış ve Hatay'ın en büyük sulama barajı olan Yârseli Barajı'na da adını vermiştir. Köyün bulunduğu konum itibarıyla su ve su kaynaklarına yakınlığının bu ismi almasında etken olduğu düşünülmektedir. Kıyığören köyünün aldığı ad sahanın hidrografik yapısı ile 1. derecede bağlantılıdır. Altınöz ilçesinin doğusunda Türkiye-Suriye devlet sınırını oluşturan Asi Nehri bu kesimde yaklaşık 95 metre seviyesinde geniş bir yatak içerisinde akış göstermektedir. Köyün konumu Asi Nehri'ni ve oluşturduğu delta sahasını görecekt yükseltide nehrin batısındaki 248 metre yükseltisinde bulunan bir sırt üzerindedir. Bu bilgilerin yanı sıra Kıyığören köyünün köyün konumunun devlet sınırında bulunmasından dolayı da verilmiş olabileceğini hesaba katabiliriz.

Tablo 4. Altınöz İlçesi Köy Adlarının Sınıflandırılması

Adını Doğal Çevre Özelliklerinden Alan Köyler					
Jeomorfolojik Konum	Hidrografya	Doğal Bitki Örtüsü	Litoloji ve Toprak	İklim	Maden Kaynakları
<i>Avuttepe</i>	Gözecik	Sarıbük	Akamber	Karbeyaz	Tokdemir
<i>Boynuydoğan</i>	Kansu	Sivrikavak	Altınkaya		
<i>Günevuran</i>	Karsu				
<i>Keskincik</i>	Kıyığören				
<i>Tepahan</i>	Yanıkpınar				
	Yarseli				
Adını Beşeri Çevre Özelliklerinden Alan Köyler					
Askeri ve Savunma	Tarih ve Kültür	Ulaşım	Tarım (Ziraat/Hayvancılık)	Yerleşme Merkezi	İnanç
<i>Erbaşı</i>	Atayurdu	Hanyolu	Akdarı	Alakent	Sofular
<i>Kılıçtutan</i>	Babatorun	<i>Seferli</i>	Çetenli	<i>Avuttepe</i>	Ziyaret
<i>Kolcular</i>	Büyükburç	<i>Tepahan</i>	Mayadalı	<i>Boynuydoğan</i>	
<i>Kozkalesi</i>	Dokuzdal	Yolağzı			
<i>Toprakhisar</i>	<i>Erbaşı</i>	Yunushanı			
<i>Yenihisar</i>	<i>Kamberli</i>				
Köy-altı Yerleşmesi		Boy, sülale, şahıs adları		Finans	
<i>Kurtmezraası</i>		Hacıpaşa		Enek	
<i>Oymaklı</i>		<i>Kamberli</i>			
<i>Türkmenmezraası</i>		<i>Seferli</i>			
Adını Çeşitli Özelliklerinden Alan Köyler					
Eşya, nesne					
Tokaçlı					
Kazancık					

Araştırma sahasında bulunan Avuttepe, Boynuydoğan, Günevuran, Keskincik ve Tepahan köy adlarının köylerin kuruluş yerleri itibarıyla *jeomorfolojik konumdan* kaynaklandığını düşünmekteyiz. Bunları birkaç örnekle açıklayacak olursak; Avut kelimesi yerleşim merkezi olarak kullanılan bir terimdir. Bu köy adı hem fiziki faktörlere hem de beşeri faktör olan yerleşim merkezi konumuna göre adlandırılmış olabilir. Kuruluş yeri itibarıyla Şeyhhabip Tepesi'ne (600 m) yakın bir konumda yer almaktadır. Tepahan köyü adını hem jeomorfolojik hem de ulaşım ile ilgili konumundan dolayı almış olabilir. Köy Kuseyr platosunun ilçe sınırlarında bittiği bir morfografyada Antakya ve Altınöz şehir merkezleri arasındaki bir konumda Cengin Tepe (427 m) üzerinde kurulmuştur. Köye bu adın verilmesi oldukça manalıdır. Keskincik köyü konum olarak iki yamacın kesişme yerinde kurulduğundan dolayı bu ismin verilmiş olabileceği düşünülmektedir (Tablo 4).

Adını *doğal bitli örtüsünden* alan Sarıbük ve Sivrikavak köyleri bulunmaktadır. Bük terimi ovada veya dere kıyısında bulunan çalı ve diken topluluğu, sık çalılık, fundalık (Tarama Sözlüğü) anlamlarına gelmektedir. Saha çalışmaları esnasında yaşlılarla yapılan mülakatlarda bük terimi için “sazlık alan” ifadesi kullanılmıştır. Özellikle Amik Gölü kıyısında gölalanı kurutulmadan önce o sahaların sazlık manasına gelen “bük”, “büklük” olduğunu söyleyenler olmuştur. Com/Cume köyünün Sivrikavak olan yeni adının köyün etrafında gemi yapımında kullanılmak üzere yetişen bitki örtüsünden dolayı verilmiş olabileceği bilgisi edinilmiştir. Doğal çevre özellikleri içerisinde adını *iklim özelliklerine* göre alan tek bir köy bulunmaktadır: Karbeyaz. Yörede sürdürülen çalışmalar esnasında Karbeyaz köyü ile ilgili söylenen en önemli unsur eskiden buraya çok fazla karın yağmasıyla ilgili olduğudur. Bu ismin köye yağın karlar sonucunda beyaz bir örtüye bürünmesi sebebiyle verildiği düşünülmektedir. *Litoloji ve toprak özelliklerine* göre isim alan köyler; Akamber ve Altınkaya’dır. Akamber; Türkçe ak + Arapça anber kelimelerinin birleşimiyle oluşmuştur (Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü). Amber sıcak ülkelerde yetişen bir ağaçtan elde edilen katı, güzel kokulu reçine anlamına gelmektedir. Altınkaya köyünün adı 1950 yılında Paslıkaya iken 2000 yılından itibaren yeni isim verilmiştir. Paslı isminin eski ismine benzetilerek verildiği (Basilka, Baslıkaya) ancak bu çevrede çıkarılan altın madeninden dolayı ismin değiştirilmiş olduğudur (Tablo 4).

Adını *beşerî çevre özelliklerinden* alan köy sayısı 26 tanedir. Köy adlarının sınıflandırılmasında *beşerî çevre özelliklerinden*; Askeri ve savunma, tarih ve kültür, ulaşım, tarım (ziraat/hayvancılık), yerleşme merkezi, inanç, köy-altı yerleşmesi, boy, sülale, şahıs adları, finans gibi faktörler dikkate değer görülmektedir (Tablo 4). Köylerin bazıları birden fazla faktörle ilişkilendirilmiştir. Özellikle köyün konumunun savunmaya dayalı olan fonksiyonu ile tarihsel boyutun fazlalığı dikkat çekmektedir. Erbaşı köyünün adı bu anlamda örnek oluşturmaktadır. Er, erbaş kelimesi askerlik ihtiyaçları devletçe karşılanan onbaşı ve çavuş rütbesindeki asker anlamına gelmektedir. Köy Altınözü ilçesi ile Suriye devlet sınırı arasındaki en uç sınır köyüdür. Burada yükselti yaklaşık 665 metredir. Sınırdaki konumu ve yüksekte konuşlanmış olması bu ismin burada anlam kazanmasına sebep olmuştur. Kılıçtutan ve Kolcular köyleri de Erbaşı köyü ile hemen komşudurlar. Sınır kesiminde kurulmuş olmaları savunma amacının öncelik oluşturduğunu göstermektedir. Üçeçam Karagel’in vermiş olduğu bilgiye göre savunma amacıyla kurulmuş köylere en güzel örneği Altınözü ilçesindeki en eski yerleşim yeri olarak bilinen Kozkalesi ve çevresi verilebilir. Stratejik önem taşıyan geçit konumunda çevrenin güvenliğini sağlamak amacıyla önce bir kale kurulmuştur. Daha sonra ise yerleşim sahasına dönüşmüştür (2018-a, 147). Köyün adındaki “koz” kelimesi Farsça gavz, goz (Güncel Türkçe Sözlük) kökünden türemiştir ve ceviz manasına gelmektedir (Tarama Sözlüğü, Derleme Sözlüğü). Sahada yapılan çalışmalarda yörede cevizin bolca yetiştiriliyor olmasından dolayı bu ismin eklendiği tespit edilmiştir. Hatta koz kelimesi ile ilgili bu sahada kullanılan bir deyim de bulunmaktadır. “*Al hatrımı bir kozla o da boş çıksın*”. Beşerî faktörler içerisinde en dikkat çekici olanlardan birisi de ulaşım ile ilgili köy adlarıdır. Hanyolu, Seferli, Tepehan, Yolağzı, Yunushanı köyleri ulaşımın bu köylerin kurulmuş olduğu yerlerde birtakım özellikler taşıdığını bizlere göstermektedir. Özellikle han, yol, sefer gibi terimler bu yörenin gelip geçenler açısından bir dinlenme yeri, uğrak noktası, geçiş güzergâhı gibi fonksiyonlara sahip olduğunun işaretleridir. Ünlüer’in Cuma günleri İmikabraş (Eski adı Makabros, 1960 yılında Yolağzı olarak değiştirilmiş) köyünde pazar kurulduğunu belirtmesi (1949, s. 236) verilen ismin ne kadar da anlamlı olduğunun bir kanıtıdır. Ayrıca Yolağzı köyünün kurulmuş olduğu konum sebebiyle yolların birleşme noktasında bulunması bu ismin verilmesinde önemli bir etmen olmuştur. Çetenli, Oymaklı, Babatorun üzerinden gelen yollar ile Mayadalı, Keskindik köylerinden

gelen yollar Yolağzı köyünde birleşip Suriye sınırına yakın köylerle bağlantı buradan sağlanabilmektedir.

Tarım fonksiyonunun Hatay'da olduğu gibi Altınöz ilçesinde de insanların ekonomik gelir kapısı durumunda olması, doğal olarak yaşadıkları yerlere yapmış oldukları faaliyetten bir izler vermeyi gerekli kılmıştır. Akdarı, Çetenli, Mayadalı köy adları bu faaliyetlere bağlı oluşturulmuş köy adlarına örneklerdir (Tablo 4). Alagöz'ün Kuseyr ile ilgili 1940'lı yıllarda yapmış olduğu açıklamaları bu sahanın tarım fonksiyonu açısından ne derece önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

"Yukarı Kuseyr ekin eken, keçi besleyen, odun, kömür satışı ve Amuk'ta tarla ameleliği ile geçinen bir bölgedir. Orta ve Aşağı Kuseyr denilen saha ise Hatay'ın en kıymetli parçalarından biridir. Yükseklik 300-400 m. Sıtma yok, yayla serin. Bereketli toprağı tahıl veriyor, bilhassa zeytin ve bağ memleketi. Kazancı bu yüzden. Bundan başka her türlü meyve yetişiyor. Hataylılar memleketlerini görmeye gelene sorarlar: Kuseyr'e gittiniz mi?" (Alagöz, 1944, s. 215).

Darı kelimesi Anadolu'da mısır teriminin yerine kullanılmaktadır (Derleme Sözlüğü-Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü). Akdarı köy adı olarak verilen isim beyaz, küçük taneli un yapılan darı, Arnavut darısı olarak Hatay'ın çeşitli köylerinde bilinmektedir. Bu yörede de coğrafi şartların köye ad vermede göstermiş olduğu üstünlük dikkatleri çekmektedir. Çetenli köyü Türkmen'in Aşağı Kuseyr olarak sınırlandırdığı (1937) sahanın içinde ve Pazar deresinin kenarında kurulmuş ziraat yapılabilen arazinin önemli olduğu bir yerleşim birimidir. Köyün adı çeten kelimesinden türetilmiştir. Çeten, saman taşımak için kağınlara konulan büyük sepet, saman taşımaya yarayan, dört yanı kilim ya da hasırla çevrilmiş kağı, at arabası (Türk Dil Kurumu Sözlüğü) anlamlarına gelmektedir. Yörede buğday ziraatının önemli olması, buğday samanlarının taşınması amacıyla bir takım taşıma araçlarının kullanımına duyulan ihtiyaç böyle bir ismin yörede fazlasıyla kullanımını ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla köye yeni ad verilirken bu ismin sıkça kullanılmasının etkili olduğunu düşünmekteyiz. Zirai durumla ilgili olduğu düşünülen bir diğer köy adı Mayadalı'dır. Maya bazı besinlerin yapımında mayalanmayı sağlamak için kullanılan madde, ferment anlamına gelse de burada kullanılan terimin daha farklı olduğu düşüncesindeyiz. Altınöz ilçesi yaz döneminin aşırı sıcak geçmemesi nedeniyle çeşitli meyvelerin çürümeden yetişebildiği bir iklim sahipsizdir. Maya terimi Hatay, Adana gibi güney illerinde incir meyvesi için kullanılan bir sözcüktür. Aynı zamanda akça, pakça anlamları da bulunmaktadır. Altınöz'ünde iyi kalitede incir meyvesinin yetiştiği düşünüldüğünde köyün bulunduğu konumda bu meyve bahçelerinden dolayı bu ismin verilmiş olabileceği tahmin edilmektedir.

Beşerî çevre özelliklerinden olan ve insanların inançları ile doğrudan ilişkilendirilebilecek köy adları verilmektedir. Araştırma sahasında Sofular ve Ziyaret adıyla iki köy bulunmaktadır. Bu isimler ülkemizde her nereye giderseniz gidin bu isimlerde bir köy adıyla karşılaşmanız olağandır. Köyde yaşayanların inançlarıyla ilgili daha baskın roller üstlenmeleri, o sahanın dine hizmet eden bir özelliğinin bulunması gibi hususlar köy adının bu şekilde verilmesine etki edebilmektedir. Zira Ziyaret köyünün adının köydeki bir ziyaretten (yatır, türbe) dolayı verilmiş olduğu fikri yaygındır. Sofu terimi de sofu olma durumu, sofuca davranma anlamlarına gelmektedir. Sofular adı hem Altınöz ilçesinde hem de Antakya merkez ilçesinde köy adı olmuştur.

Kurtmezraası, Oymaklı ve Türkmenmezraası köyleri kırsal yerleşmelerden köy-altı (köyün bağlısı) yerleşme literatürü içerisinde kullanılan mezraa, oba, yayla, kışlak vb. gibi kırsal yerleşme birimleri iken zamanla daimi yerleşmeye dönüşmüşlerdir. Çevrelerindeki köylerin ya da kasabaların geçici yerleşim birimleri durumunda bulunan Kurtmezraası ve Türkmenmezraası köyleri isimlerini de geçmişten itibaren koruyarak

getirmişlerdir. Oymaklı köyünün adı 1960 yılına kadar “Dur, Durköy” olarak kullanılmıştır. Bu tarihten daha öncesinde de “Deyr, Der” gibi isimleri bulunmaktadır. Daha önce de ifade edildiği gibi söyleniş benzerliği düşünülerek “Der” adının “Dur” şeklinde kullanılmış olması olasıdır. Ancak buradaki Oymaklı adının merkezi bir yerleşme özelliğinin tanımlamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Köy eskiden bucak merkezi olan Babatorun yerleşmesi ile çok yakın bir mesafede kurulmuştur. 1950’li yıllara ait P36 pafta numaralı topoğrafya haritasında iki köy arasında karakolun yer aldığı tespit edilmiştir. Yine Ünlüer 1950’li yıllarda Babatorun’da bir hükümet konağı bulunduğunu (1949, s. 234) da belirtmektedir. Sahip olunan bu özelliğin ilçenin doğusundaki ve güneyindeki diğer köylere geçiş yapılırken karakol noktasından geçildiği ve bu mevkide durulması gerektiği anlamına geldiği ileri sürülebilir.

Beşerî coğrafya faktörleri içerisinde boy ve şahıs adlarına dayalı olarak ad verme usulleri (Caferoğlu, 1965, s. 3) sıklıkla yapılmaktadır. Bu özellik sadece günümüze has bir durum değildir. Orta Asya’da yaşayan Türk toplulukları Anadolu’ya göçüp geldikleri zaman da orada kullandıkları soy isimlerini kullanarak kültürlerini ve aile devamlılığını sağlamayı amaç edinmişlerdir. Hacıpaşa, Kamberli ve Seferli köyleri bu amaçlarla adlandırılmış köylere örneklerdir. Beşerî faktörler içerisinde çok sık rastlanmayan ancak yörelere ve daha küçük coğrafi birimlere has olabilen sınıflandırma kategorileri oluşabilir. Çalışmada finans başlığıyla bir kategorinin yer alması bununla ilgilidir. Enek köyü Antakya ile Altınözü ilçe merkezleri arasında karayoluna çok yakın bir mesafede kurulmuş bir yerleşmedir. 1940 yılından itibaren bu isim değişmeden kalmıştır. Eski adı Venk, Fenk olarak bilinmektedir. Bu adın manası büyük manastır anlamına gelmektedir. Saha çalışmalarından elde edilen bilgilere göre yerleşim biriminin Antakya’ya çok uzak bir mesafede bulunmaması bu sahanın bazı konularda avantajlı olmasına sebep olmuştur. Fransızların yöredeki işgali süresince Enek köyünün bulunduğu yerde bir bankanın kurulmuş olduğu ve bu bankanın önemli bir hizmet sahası olduğu tespit edilmiştir. Bu yüzden de bankası bulunan bir finans merkezi olarak sermaye, para, anapara, finans anlamlarına gelen bu ad köy adı olarak kullanılmıştır.

Çalışma sahasında genel sınıflandırma sistematigi içerisinde sokulmayan ancak adını birtakım özelliklerden alan köyler de bulunmaktadır. Bunların sayısı oldukça az olmakla birlikte genelin dışında tutuldukları için de bahsetmeye değerdir. Tokaçlı ve Kazancık köyleri bunlara iki örnektir. Köyün adını eşya ya da nesnelere almış oldukları aşikârdır. Bu köylere bu isimlerin verilmiş sebepleri her zaman doğru bir şekilde ortaya konulamaz. Çünkü köylere adları verilirken eski adların kaldırılıp yenilerinin verilmesi sürecinde o köyle hiç alakası olmayan isimlerin de verildiği görülmüştür. Tokaçlı köyü Altınözü ilçesinde Arap Ortodoks nüfusunun yaşadığı iki yerleşmeden birisidir. Bir diğeri de şehir merkezindeki Sarılar mahallesidir. Tokaçlı köyünün eski adı/adları Cündî (süvâri), Cünthe, Cineydolu, Yonta olarak tespit edilmiştir. Tokaç terimi “çamaşır yıkarken kullanılan, tahtadan, yassı tokmak” anlamına gelmektedir. Sahada yapılan çalışmalar sırasında bu köy adının yöreye has bir nesne olan tokaç ile ya da herhangi bir marangozluk işiyle alakası olup olmadığı araştırılmıştır. Ancak köyde yaşayanların ifadelerine göre köy adının böyle bir isimle hiçbir alakasının olmadığı belirlenmiştir. Köyün adı 1940 yılından 1960 yılına kadar “Yonta” şeklinde kullanılmıştır. Bu tarihten sonra şimdiki ismi ile değiştirilmiştir.

Sonuç

Çalışma sahasını oluşturan Altınözü ilçesi Hatay ilinin 15 ilçesinden birisidir. Saha hem fiziki hem de beşerî coğrafya şartları bakımından ilin diğer 14 ilçesine göre oldukça farklı özelliklere sahiptir. Coğrafi mekânın göstermiş olduğu bu farklı unsurlar, üzerinde yaşayan insanların geçmişten günümüze kadar tüm davranış kalıplarına da yansımıştır.

Köy adlarını çeşitli özelliklerine göre ortaya koymayı amaçlayan çalışma konusu mekân insan etkileşiminin en güzel örneklerini ortaya çıkarması bakımından önem taşımaktadır. Altınöz ilçesi köy adları, onomastiğin (adbilim) bir dalı olan toponomi bilimi çerçevesinde coğrafya sistematigiyle incelemeye tabi tutulmuştur. Bir oykonim (orunadı/yerleşim yeri adı) türü olan köy adları (komonim) coğrafi toponomi bakış açısıyla irdelenmiştir. Bu kapsamda Altınöz ilçesine bağlı 45 köy yerleşmesi ile ilçe merkezinin 3 mahallesine ait adlar tarihi süreç içerisinde değişen formlarıyla birlikte tespit edilmeye çalışılmıştır. 1940 yılından günümüze kadar geçmiş olan süreçte köy adları hemen tamamen istatistikler yoluyla incelenmiştir. Bu yıldan daha öncesine ait köy adı bilgileri sahayla ilgili yapılmış olan tarihsel çalışmalardan derlenmiştir. 16. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar farklı dönemlerde adları geçen Altınöz ilçesine bağlı köyler belirlenmiştir. Böylece aynı köyün farklı dönemlerde almış olduğu adlar ortaya çıkarılmıştır. Altınöz ilçesi köylerinin eski isimleri olarak tablolastırılan bilgiler tarihsel sistematik içerisinde sunulmuştur. Köy adlarının etimolojik olarak incelenmesi sonucunda Arapça, Türkçe, Farsça, Rumca, Ermenice kökenden gelen adlar çeşitli sözlüklerden faydalanılarak tespit edilmiştir. Bu incelemeye göre köy adlarının çoğunluğunun Arapça kökenden geldiği bilgisine ulaşılmıştır. Eski adların taşınmış olduğu anlamlar da yine sözlükler kullanılarak açıklığa kavuşturulmuştur.

Altınöz ilçesi 1945 yılında Antakya merkez ilçesi idari sınırlarından ayrılarak ayrı bir ilçe idari sınırına sahip olmuştur. Günümüzde sahip olduğu köy sayısı ve idari sınır dikkate alınarak retrospektif bir çalışma sürdürülmüştür. Bu sayede geçmişten günümüze kadar geçirmiş olduğu idari değişim ve bu süreçte meydana gelen köy adlarındaki değişim ortaya çıkarılmıştır. Altınöz ilçesi köy adlarında 1940 ve 1960 yıllarında en fazla ad değişikliği söz konusu olmuştur. Hatay'ın 1939 yılında Anavatan'a dâhil olmasından sonra 1940 yılında gerçekleştirilen ilk nüfus sayımında köy adlarında yapılan değişiklikler daha sonraki yıllarda da devam etmiştir. Özellikle 1960 yılı bu açıdan önem taşımaktadır. 45 köyden 35 köyün adında değişim tespit edilmiştir. Bu sayı Hatay ilinin diğer ilçeleri ile kıyaslandığında en yüksek sayıdır. Bazı köylerin adında birkaç defa yapılan değişim dikkat çekicidir. Hatay ilinin diğer ilçelerinde de köy adlarında değişiklikler söz konusu olmuştur ancak bu kadar yüksek bir sayı hiçbir ilçe de ortaya çıkmamıştır. Bunlar dışında köy adlarının hatalı yazılmasından kaynaklanan sorunlar da saptanmıştır. Ancak bu durum köy adlarındaki değişim olarak algılanmamalıdır. Güncel köy adlarının ad verme usulleri açısından sınıflaması coğrafi şartlar dikkate alınarak yapılmıştır. Fiziki ve beşerî coğrafya özellikleri dikkate alınarak yapılan sınıflandırmaya göre beşerî unsurların köy adlarının verilmesinde daha baskın roller üstlendiği sonucuna ulaşılmıştır. İlçe sınırları içerisinde bulunan 45 köy adınının 17'sinde doğal çevre özelliklerinin, 26'sında beşerî çevre özelliklerinin, 2'sinde ise diğer faktörlerin etkili olduğu tespit edilmiştir. Bazı köy adlarında birden fazla coğrafi unsurun etkili olabileceği düşünülerek gruplamalara dâhil edilmişlerdir.

Kaynakça

- Akbayar, N. (2001). *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları: 127.
- Aksan, D. (1968). Birkaç Türkçe Yer Adı ve Bunların Dilbilimi ve Kültür Bakımından Önemi. *DTCF Dergisi*, 26, 81-85.
- Alagöz, C.A. (1944). Coğrafya Gözüyle Hatay, A.Ü. *DTCF Dergisi*, II (2), 203-216.
- Alagöz, C.A. (1984). Türkiye Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri* (11-13 Eylül 1984), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 60, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: 17, 11-23.

- Aliagaoglu, A. & Uzun, A. (2011). Şehirsel Toponimi (Hodonimi): Türkiye İçin Bir Tipoloji Denemesi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9(2), 123-133.
- Arifoğlu, Y. (2020). Adlandırma, Toponimi ve Anadolu'nun Türkleşmesindeki Adlandırma Geleneği. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 46, 123-134.
- Başkan, Ö. (1971). Türkiye Yer Adları Üzerine Bir Deneme. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten 1970*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 319, 237-251.
- Caferoğlu, A. (1966). Aydın İli Ağızlarından Örnekler ve Etnografya Bakımından Özellikleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten 1965*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1-28.
- Çakar, E. (2006). *17. Yüzyılda Halep Eyaleti ve Türkmenleri*. Fırat Üniversitesi, Elazığ: Ortadoğu Araştırmaları Merkezi Yayınları No:13, Tarih Şubesi Yayınları No: 11.
- Çelik, M. Y. (2009). *397 No (1536 Tarihli) Halep Tapu-Tahrir Defterine Göre Antakya Şehri ile Antakya, Süveyde ve Altunözü Nahiyeleri*. Tarih Bölümü Mezuniyet Tezi. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Devellioğlu, F. (2004). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügât*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Eren, H. (1965). Yer Adlarımızın Dili. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten 1965*, 155-165.
- Eröz, M. (1969). *Türk Onomastiği Bakımından Adapazarı Yer Adları*. Adapazarı: Sakarya Sosyal Araştırma Merkezi, Seri No. 20.
- Eröz, M. (1984). Sosyolojik Yönden Türk Yer Adları, *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Eylül 1984)*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 60, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: 17, 43-53.
- Geray, C. (1966). Toplum Kalkınması Programlama ve Uygulama Birimi Olarak İlçe. 8. *İskân ve Şehircilik Haftası Konferansları (14-18 Aralık 1964)*, 197-248, Ankara: Türkiye'de Bölge Planlaması, Mahalli İdareler ve Toplum Kalkınması, İskân ve Şehircilik Derneği Yayın No: 3.
- Gökçeer, F. (1984). İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürü Fikri Gökçeer'in Konuşması. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Eylül 1984)*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 60, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: 17, 1-5.
- Göyünç, N. (1991). *XVI. Yüzyılda Mardin Sancağı*. Ankara.
- Gülensoy, T. (1984). Elazığ, Bingöl ve Tunceli İlleri Yer Adlarına Bir Bakış. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Eylül 1984)*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 60, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi:17, 149-156.
- Gülensoy, T. (1995). *Türkçe Yer Adları Kılavuzu*. Atatürk Kültür, Ankara: Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları: 618.
- Gündüz, A. (2009), *XVI. Yüzyılda Antakya Kazası*. Hatay: Mustafa Kemal Üniversite Yayınları No: 23.
- Gündüz, A. & Çelik, M.Y. & Akgül, İ. (2010). *Salnamelere Göre Antakya Kazasının İdari, Demografik ve Ekonomik Yapısı (1867-1906)*. (Ed. Ahmet Gündüz, Selim Kaya). İçinde: Hayat Araştırmaları-I. s. 77-101. Antakya: Antakya Belediyesi Yayınları.
- İçişleri Bakanlığı, (1946). *Türkiye'de Meskün Yerler Kılavuzu*. Cilt: I-II. Ankara: İç İşleri Bakanlığı Yayınları, Seri: II, Sayı: 2, Başbakanlık Devlet Matbaası.

- İçişleri Bakanlığı, (1968). *Köylerimiz* (1 Mart 1968 Gününe Kadar). Ankara: İç İşleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Seri: II, Sayı: 3, Başbakanlık Basımevi D.S.İ.
- İzıbrak, R. (1992). *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: MEB Yay. Öğretmen Kitapları Dizisi: 157
- Kara, A. (2004). *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Antakya (1800-1850)*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Karaboran, H.H. (1984). Türkiye’de Mevkii Adları Üzerine Bir Araştırma. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri* (11-13 Eylül 1984), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 60, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: 17, 97-148.
- Karaçetin, H. (1984). Antik Çağ’da Anadolu’da Tarihi Yer Adları. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri* (11-13 Eylül 1984), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 60, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: 17, 219-223.
- Karagel, E. (2022). *Toponomi (Yer Adları) Coğrafyası Okuryazarlığı*. (Ed. Ramazan Sever). İçinde: Eğitimde Coğrafya Okuryazarlığı-II. s. 155-190. Ankara: Pegem Akademi.
- Karagel, H. (2012). Mülki İdare Sınırlarının Belirlenmesi ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar ve Türkiye’deki Geçerli Uygulamalar. Ankara Üniversitesi, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi (AÜ. TÜCAUM). *VII. Coğrafya Sempozyumu* (18-19 Ekim 2012), Bildiriler Kitabı, 96-106.
- Karagel, H. (2021). *Coğrafya Kader Değildir: Göç Olgusu*. (Ed. İsa Kalaycı & Gökhan Kalmış), Çağlar Boyu Göç (Tarih-Kültür-Medeniyet), 1. Bölüm, 1-31, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü (1984). Köy Envanter Etüdü 1981. Hatay Kitapçığı ve İlçelerine Ait Köy Bilgileri. Ankara: Köy İşleri Bakanlığı Yayınları.
- Kurgun, L. (2007). Türk Yeradlarının Sistematiği. *Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu* (25-27 Nisan 2007), 735-747, Erzurum: Mega Ofset Matbaacılık.
- Kütükoğlu, M.S. (2012). Osmanlı’dan Günümüze Yer Adları. *Türk Tarih Kurumu, Belleten*, 76 (275), 147-166.
- Mutçalı, S. (1995). *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Dağarcık Yayınları.
- Orhan, F. (2021). Artvin İlindeki Köy Yerleşmelerinin Toponomik Özelliklerine Coğrafi Bir Bakış. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 43, 278-297.
- Orcan, S. (1984). Toponomi «Coğrafi Yer Adları Standardizasyonu» nun Milli ve Milletlerarası Önemi. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri* (11-13 Eylül 1984), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 60, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: 17, 55-62.
- Özçağlar, A. (1996). Türkiye’nin İdari Coğrafyası Bakımından Köy, Bucak, İlçe, İl ve Belde Kavramları Üzerine Düşünceler, A.Ü. DTCF *Coğrafya Araştırmaları Dergisi* 12, 7-24.
- Özçağlar, A. (2005). Türkiye’de Mülki İdare Bölümlerinin İdari Coğrafya Analizi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 3(1), 1-25.
- Öztürk, M. (2004). 16. ve 17. Yüzyılın Başlarında Antakya. *VI. Hatay Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 101-122.

- Pierre Bazantay. (1935). *La penetration de l'enseignement dans le Sandjak Autonome d'Alexadrette*. Beyrouth
- Sancaktar, H. & Karagel, E. (2020). Altınözü (Hatay) İlçesi Kırsal Kesiminde Sürdürülen Bitkisel Üretim Faaliyetleri. *Turkish Studies-Social*, 16(1), 249-279.
- Sarı, C. (2007). Doğal ve Kültürel Coğrafya Özellikleri Açısından Beyşehir İlçesi'nde Yerleşme Adlarının Sınıflandırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 487-501.
- Şahin, İ. (2013). Türkiye Yeradbiliminde Terim ve Tür Sınıflandırması Sorunları. *Avrasya Terim Dergisi*, 1 (1), 46-58.
- Şaşmaz, M. (2014). *Türkiye'nin İdari Taksimatı (1920-2013)*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, VII (1).
- Şerifgil, E.M. (1980). Toponomik Bir Araştırma: Göçler ve Yer Adları (Türkler, Pomaklar ve Bulgarlar). *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, II (7), 81-126.
- Tekin, M. (2000). *Hatay Tarihi*. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını 231
- Telli, B. (2018). Yer Adları Üzerine Bir Değerlendirme. *Turkish Studies, Language/Literature*, 13(12), 507-526.
- Tunçel, H. (2000). Türkiye'de İsmi Değiştirilen Köyler, F.Ü. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (2), 23-34.
- Tutar, A. (2003). *XIX Yüzyılın İkinci Yarısında Halep Sancağında Dini Yapı*. Elazığ: ISBN:975-288-346-X
- Türkmen, A. F. (1937). *Mufassal Hatay*. 1. Cild - Coğrafya, Cumhuriyet Matbaası.
- Üçeçam Karagel, D. (2018-a). *Hatay İli Yerleşme Coğrafyası-I: Yerleşmelerin Kuruluşu, Gelişmesi ve İdari Coğrafya Özellikleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları. ISBN: 978-605-241-221-3.
- Üçeçam Karagel, D. (2018-b). *Hatay İli Yerleşme Coğrafyası-II: Yerleşme Tipleri, Dağılışı ve Meskenler*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları. ISBN: 978-605-241-457-6.
- Ünlüer, E. (1949). Altınözü İlçesinin İdari Coğrafyası. *İdare Dergisi*, (Mart-Nisan 1949), (197), 231-239.
- Yediyıldız, B. (1984). Türkiye'de Yer-Adı Verme Usulleri. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri* (11-13 Eylül 1984), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları:60, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: 17, 25-41.
- Yıldırım, D. (1984). Coğrafyadan Vatan'a Geçiş ve Vatan ile Göç Ediş Problemi. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri* (11-13 Eylül 1984), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları:60, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi:17, 157-168.
- Yusifov, Y. & Kerimov, S. (2017). *Toponiminin Esasları Üzerine Bir İnceleme*. (Çev. Serdar Yavuz), Elazığ: Asos Yayınları.

İstatistik, Sözlük, Harita, Kanun vb.

DİE, 1940-2000, Genel Nüfus Sayımları, Ankara.

Great Britain War Office-Asia Minor (Aivalik, Smyrna, Bilejik, Alaya, Marash, Alexandretta, Mardin). (1915). 1%250.000

Harita Genel Komutanlığı. 1/100.000 Ölçekli Topoğrafya Paftaları (O36, O37, P35, P36, P37, R35, R36).

Harita Genel Komutanlığı. 1/25.000 Ölçekli Topoğrafya Paftaları (P36d2, P36c1, P36c2, P36d3, P36c4, R36a2 ve R36b1).

İndex Anaticus. Türkiye Yerleşim Birimleri Envanteri

Luggat. Osmanlıca-Türkçe Sözlük

Nişanyan Sözlük. Çağdaş Türkçenin Etimolojisi

TBMM, (2012). On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. Tarih: 12.11.2012, Sayı: 6360, RG. Tarih: 06.12.2012, RG. Sayı: 28489.

TDK (Türk Dil Kurumu). Güncel Türkçe Sözlük

TDK (Türk Dil Kurumu). Türkiye'de Halk Ağzından Söz Derleme Sözlüğü

TDK (Türk Dil Kurumu). Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü

TDK (Türk Dil Kurumu). Tarama Sözlüğü

TÜİK, 2007-2023. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemleri İstatistik Verileri

1580 Sayılı Belediye Kanunu. Kabul Tarihi: 3.4.1930, Resmi Gazete Tarihi: 14.4.1930.

5393 Sayılı Belediye Kanunu. Kabul Tarihi: 3.7.2005, Resmi Gazete Tarihi: 13.7.2005.